Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2024. gada 10. septembrī*

Satura rādītājs

Atbilstošās tiesību normas 4

Vienotā rīcība 2008/124 4

Lēmums 2014/349/KĀDP 5

Lēmums (KĀDP) 2018/856 6

Tiesvedības priekšvēsture 6

Par prasību Vispārējā tiesā 7

Pārsūdzētais rīkojums 9

Tiesvedība Tiesā un lietas dalībnieku apelācijas instancē prasījumi 10

Par apelācijas sūdzībām 11

Par apelācijas sūdzības lietā C-29/22 P vienīgā pamata pirmās daļas pirmo iebildumu, otrās daļas otro un trešo iebildumu un trešo daļu, kā arī apelācijas sūdzības lietā C-44/22 P pirmā pamata pirmo un otro daļu, otrā pamata otro daļu, trešo pamatu un ceturtā pamata otro daļu 12

Lietas dalībnieku argumenti 12

Tiesas vērtējums 15

Par apelācijas sūdzības lietā C-29/22 P vienīgā pamata pirmās daļas otro iebildumu un otrās daļas pirmo iebildumu, kā arī par apelācijas sūdzības lietā C-44/22 P pirmā pamata trešo daļu un otrā pamata pirmo daļu 20

Lietas dalībnieku argumenti 20

Tiesas vērtējums 23

Par apelācijas sūdzības lietā C-29/22 vienīgā pamata ceturto daļu 28

* Tiesvedības valoda – angļu.

Lietas dalībnieku argumenti 28

Tiesas vērtējums 28

Par apelācijas sūdzības lietā C-44/22 ceturtā pamata pirmo daļu 30

Lietas dalībnieku argumenti 30

Tiesas vērtējums 30

Par prasību Vispārējā tiesā 31

Par tiesāšanās izdevumiem 32

Apelācija – Kopējā ārpolitika un drošības politika (KĀDP) – Vienotā rīcība 2008/124/KĀDP – Eiropas Savienības Tiesiskuma misija Kosovā (*Eulex Kosovo*) – Prasība par zaudējumu atlīdzību – Kaitējums, kas iespējami nodarīts ar dažādām Eiropas Savienības Padomes, Eiropas Komisijas un Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) darbībām un bezdarbību saistībā ar šīs vienotās rīcības īstenošanu – Nepietiekama izmeklēšana attiecībā uz personu spīdzināšanu, pazušanu un nogalināšanu – Eiropas Savienības Tiesas kompetence lemt par šo prasību – LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējais teikums – LESD 275. pants

Apvienotās lietas C-29/22 P un C-44/22 P

par divām apelācijas sūdzībām atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtu 56. pantam, ko attiecīgi 2022. gada 12. un 19. janvārī iesniegušas

KS,

KD,

ko pārstāv *P. Koutrakos*, *dikigoros*, *F. Randolph*, *KC*, un *J. Stojsavljevic-Savic*, *solicitor*,

apelācijas sūdzības iesniedzējas (C-29/22 P),

prasītājas pirmajā instancē (C-44/22 P),

Eiropas Komisija, ko sākotnēji pārstāvēja *M. Carpus Carcea*, *L. Gussetti*, *Y. Marinova* un *J. Roberti di Sarsina*, vēlāk – *M. Carpus Carcea*, *L. Gussetti* un *Y. Marinova* un visbeidzot – *M. Carpus Carcea* un *Y. Marinova*, pārstāvji,

apelācijas sūdzības iesniedzēja (C-44/22 P),

atbildētāja pirmajā instancē (C-29/22 P),

ko atbalsta:

Beļģijas Karaliste, ko pārstāv *M. Jacobs*, *C. Pochet* un *L. Van den Broeck*, pārstāves,

Luksemburgas Lielhercogiste, ko pārstāv *A. Germeaux* un *T. Schell*, pārstāvji,

Nīderlandes Karaliste, ko pārstāv *M. K. Bulterman* un *J. Langer*, pārstāvji,

Austrijas Republika, ko pārstāv *A. Posch*, *J. Schmoll*, *M. Meisel* un *E. Samoilova*, pārstāvji,

Rumānija, ko pārstāv *R. Antonie*, *L.-E. Baţagoi*, *E. Gane* un *L. Ghiță*, pārstāves,

Somijas Republika, ko pārstāv *H. Leppo* un *M. Pere*, pārstāves,

Zviedrijas Karaliste, ko pārstāv *H. Eklinder*, *F.-L. Göransson*, *C. Meyer-Seitz*, *A. Runeskjöld*, *M. Salborn Hodgson*, *R. Shahsavan Eriksson*, *H. Shev* un *O. Simonsson*, pārstāvji,

personas, kas iestājušās lietā apelācijas tiesvedībā (C-44/22 P),

pārējās lietas dalībnieces:

Eiropas Savienības Padome, ko sākotnēji pārstāvēja *P. Mahnič*, *R. Meyer* un *A. Vitro*, vēlāk – *P. Mahnič* un *R. Meyer*, pārstāvji,

atbildētāja pirmajā instancē,

ko atbalsta:

Čehijas Republika, ko pārstāv *D. Czechová*, *K. Najmanová*, *M. Smolek*, *O. Šváb* un *J. Vláčil*, pārstāvji,

Francijas Republika, ko sākotnēji pārstāvēja *J.-L. Carré*, *A.-L. Desjonquères*, *T. Stéhelin* un *W. Zemamta*, vēlāk – *J.-L. Carré*, *T. Stéhelin* un *W. Zemamta*, vēlāk – *J.-L. Carré*, *B. Fodda*, *E. Leclerc*, *T. Stéhelin* un *W. Zemamta*, vēlāk – *J.-L. Carré*, *B. Fodda*, *E. Leclerc*, *S. Royon*, *T. Stéhelin* un *W. Zemamta*, tad – *J.-L. Carré*, *M. de Lisi*, *B. Fodda*, *E. Leclerc*, *S. Royon* un *T. Stéhelin* un visbeidzot – *M. de Lisi*, *B. Fodda*, *S. Royon*, *T. Stéhelin* un *B. Travard*, pārstāvji,

personas, kas iestājušās lietā apelācijas tiesvedībās (C-29/22 P un C-44/22 P),

Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD), ko pārstāv *L. Havas*, *S. Marquardt* un *E. Orgován*, pārstāvji,

atbildētājs pirmajā instancē,

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnertss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietnieks L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], palātu priekšsēdētāji A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], A. Prehala [*A. Prechal*], K. Jirimēe [*K. Jürimäe*], T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], Z. Čehi [*Z. Csehi*] un O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*], tiesneši Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], S. Rodins [*S. Rodin*], I. Jarukaitis [*I. Jarukaitis*], A. Kumins [*A. Kumin*] (referents) un M. Gavalecs [*M. Gavalec*],

ģenerāladvokāte: T. Čapeta [*T. Ćapeta*],

sekretāre: R. Stefanova-Kamiševa [*R. Stefanova-Kamisheva*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2023. gada 27. jūnija tiesas sēdi,

noklausījusies ģenerāladvokātes secinājumus 2023. gada 23. novembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Ar attiecīgajām apelācijas sūdzībām KS un KD, no vienas puses, kā arī Eiropas Komisija, no otras puses, (turpmāk tekstā kopā – "apelācijas sūdzības iesniedzējas) lūdz atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2021. gada 10. novembra rīkojumu KS un KD/Padome u.c. (T-771/20, turpmāk tekstā – "pārsūdzētais rīkojums", EU:T:2021:798), ar kuru tā atzina, ka tās kompetencē acīmredzami nav izskatīt prasību, ko KS un KD cēlušas, pamatojoties uz LESD 268. pantu, to skatot kopsakarā ar LESD 340. panta otro daļu, un ar ko tiek lūgts atlīdzināt zaudējumus, kas viņām esot nodarīti dažādu Eiropas Savienības Padomes, Komisijas un Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) darbību un bezdarbības rezultātā, īstenojot Padomes Vienoto rīcību 2008/124/KĀDP (2008. gada 4. februāris) par Eiropas Savienības Tiesiskuma misiju Kosovā, *EULEX KOSOVO* (OV 2008, L 42, 92. lpp.), un it īpaši šīs misijas laikā veicot izmeklēšanu par apelācijas sūdzības iesniedzēju ģimenes locekļu spīdzināšanu, pazušanu un slepkavību, kas 1999. gadā notikušas Prištinā (Kosova).

Atbilstošās tiesību normas

Vienotā rīcība 2008/124

2 Vienotās rīcības 2008/124 1. panta "Misija" 1. punktā paredzēts:

"Ar šo ES izveido Eiropas Savienības Tiesiskuma misiju Kosovā, [*Eulex Kosovo*] (turpmāk tekstā – "[*Eulex Kosovo*]")."

3 Saskaņā ar šī vienotās rīcības 2. pantu "Pamatuzdevums":

"[*Eulex Kosovo*] palīdz Kosovas iestādēm, tiesu iestādēm un tiesībaizsardzības iestādēm to darbā, tiecoties panākt stabilitāti un atbildīgumu un turpinot veidot un stiprināt neatkarīgu un daudznacionālu tiesu sistēmu, kā arī daudznacionālu policijas un muitas dienestu, nodrošinot, ka šo iestāžu darbs norit bez politiskas iejaukšanās, un ievērojot starptautiski atzītus standartus un Eiropas labāko praksi.

[*Eulex Kosovo*] ciešā sadarbībā ar Eiropas Komisijas palīdzības programmām īsteno savas pilnvaras, uzraugot, sniedzot konsultācijas un padomus, vienlaikus saglabājot dažus izpildpienākumus."

4 Minētās vienotās rīcības 3. pantā "Uzdevumi" noteikts:

"Lai izpildītu 2. pantā izklāstīto pamatuzdevumu, [*Eulex Kosovo*]:

[..]

d) nodrošina, ka kara noziegumus, terorismu, organizēto noziedzību, korupciju, noziegumus starp dažādām etniskām grupām, finanšu/ekonomikas noziegumus un citus smagus noziegumus pienācīgi izmeklē, par tiem sauc pie atbildības, tos izskata un sodus izpilda saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem, tostarp – vajadzības gadījumā – starptautiski izmeklētāji, prokurori un tiesneši kopīgi ar Kosovas izmeklētājiem, prokuroriem un tiesnešiem vai arī patstāvīgi, kā arī attiecīgā gadījumā izveidojot sadarbības un koordinācijas struktūras starp policijas un kriminālvajāšanas iestādēm;

[..]

i) nodrošina, ka visās darbībās ir ievēroti starptautiskie standarti attiecībā uz cilvēktiesībām [..]".

5 Šīs pašas vienotās rīcības 12. panta "Politiskā kontrole un stratēģiskā vadība" 1. un 2. punktā paredzēts:

"1. [Politikas un drošības komiteja (PDK)] īsteno [*Eulex Kosovo*] politisko kontroli un stratēģisko virzību Padomes pārraudzībā.

2. Ar šo Padome pilnvaro PDK šajā nolūkā pieņemt attiecīgus lēmumus saskaņā ar [LES] 25. panta trešo daļu. Pilnvarojums ietver tiesības veikt grozījumus operācijas plānā [(*OPLAN*)] un komandķēdē. Tas ietver arī tiesības pieņemt turpmākus lēmumus par misijas vadītāja iecelšanu. Padome pēc [ģenerālsekretāra/Savienības Augstā pārstāvja ārlietās un drošības politikas jautājumos (ĢS/AP)] ieteikuma pieņem lēmumus par [*Eulex Kosovo*] mērķiem, kā arī tās beigšanu."

6 2009. gada oktobrī, pamatojoties uz Vienotās rīcības 2008/124 12. panta 2. punktu un saskaņā ar LES 25. panta trešajā daļā (tagad LES 38. panta trešā daļa) paredzēto procedūru, Savienība izveidoja Cilvēktiesību ievērošanas izvērtēšanas komisiju (turpmāk tekstā – "izvērtēšanas komisija"), kuras uzdevums ir izskatīt sūdzības, kas iesniegtas par cilvēktiesību pārkāpumiem, kurus *Eulex Kosovo* ir izdarījusi, īstenojot savas izpildpilnvaras. Tā ir neatkarīga ārēja pārskatatbildības struktūra, kas pēc šo sūdzību izskatīšanas izdara secinājumu par to, vai šī misija ir vai nav pārkāpusi cilvēktiesības, kas garantētas Kosovā. Ja izvērtēšanas komisija uzskata, ka šāds pārkāpums ir noticis, tās secinājumos var iekļaut nesaistošus ieteikumus minētās misijas vadītājam veikt korektīvus pasākumus.

7 Saskaņā ar Padomes Lēmuma (KĀDP) 2023/1095 (2023. gada 5. jūnijs), ar ko groza Vienoto rīcību 2008/124 (OV 2023, L 146, 22. lpp.), 1. panta 3. punktu šī vienotā rīcība tika pagarināta līdz 2025. gada 14. jūnijam.

Lēmums 2014/349/KĀDP

8 Vienotā rīcība 2008/124 tika grozīta tostarp ar Padomes Lēmumu 2014/349/KĀDP (2014. gada 12. jūnijs) (OV 2014, L 174, 42. lpp.) (turpmāk tekstā – "Vienotā rīcība 2008/124, kas grozīta ar Lēmumu 2014/349").

9 Vienotās rīcības 2008/124, kas grozīta ar Lēmumu 2014/349, 15.a pants formulēts šādi:

"[*Eulex Kosovo*] ir rīcībspēja veikt pakalpojumu un piegāžu iepirkumus, slēgt līgumus un administratīvas vienošanās, nodarbināt personālu, turēt bankas kontus, iegādāties un atsavināt

aktīvus un izpildīt savas saistības, kā arī būt par pusi tiesas procesos, ja tas vajadzīgs, lai īstenotu šo vienoto rīcību."

Lēmums (KĀDP) 2018/856

10 Vienotā rīcība 2008/124 tika grozīta tostarp ar Padomes Lēmumu (KĀDP) 2018/856 (2018. gada 8. jūnijs) (OV 2018, L 146, 5. lpp.) (turpmāk tekstā – "Vienotā rīcība 2008/124, kas grozīta ar Lēmumu 2018/856").

11 Vienotās rīcības 2008/124, kas grozīta ar Lēmumu 2018/856, 2. pantā noteikts:

"[*Eulex Kosovo*] atbalsta izvēlētas Kosovas tiesiskuma iestādes to virzībā uz lielāku efektivitāti, ilgtspēju, daudznacionalitāti un pārskatatbildību, bez politiskas iejaukšanās un pilnībā ievērojot starptautiskos cilvēktiesību standartus un Eiropas paraugpraksi – veicot uzraudzības pasākumus un ierobežotas izpildfunkcijas kā noteikts 3. un 3.a pantā –, ar mērķi nodot atlikušos uzdevumus citiem [Savienības] ilgtermiņa instrumentiem un pakāpeniski atteikties no atlikušajām izpildfunkcijām."

12 Vienotās rīcības 2008/124, kas grozīta ar Lēmumu 2018/856, 3. panta d) un e) apakšpunktā noteikts:

"Lai izpildītu 2. pantā izklāstīto pamatuzdevumu, [*Eulex Kosovo*]:

[..]

d) saglabā noteiktus ierobežotus izpildpienākumus tiesu medicīnas un policijas jomās, tostarp attiecībā uz drošības operācijām un liecinieku aizsardzības programmas atlikušo daļu un pienākumu nodrošināt sabiedriskās kārtības un drošības uzturēšanu un veicināšanu, tostarp, vajadzības gadījumā grozot vai anulējot operatīvus lēmumus, ko pieņēmušas Kosovas kompetentās iestādes;

e) nodrošina, ka visās darbībās ir ievēroti starptautiskie standarti attiecībā uz cilvēktiesībām [..]".

Tiesvedības priekšvēsture

13 Tiesvedības priekšvēsturi, kas izklāstīta pārsūdzētā rīkojuma 1.–11. punktā, šīs tiesvedības vajadzībām var rezumēt šādi.

14 2014. gada 11. martā KD iesniedza izvērtēšanas komisijai sūdzību par viņas vīra un dēla nolaupīšanas un slepkavības izmeklēšanu, par kuru 2016. gada 19. oktobrī tika pieņemts lēmums. Šī komisija secināja, ka ir pārkāpts 1950. gada 4. novembrī Romā parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK") 2. pants (tiesības uz dzīvību), 3. pants (spīdzināšanas aizliegums), kā arī 13. pants (tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību) – lasot to kopā ar šīs konvencijas 2. pantu – un sniedza ieteikumus *Eulex Kosovo* vadītājam veikt korektīvus pasākumus. Ar 2017. gada 7. marta lēmumu minētā komisija, pirmkārt, konstatēja, ka vadītājs tās ieteikumus ir īstenojis tikai daļēji, un, otrkārt, nolēma izbeigt lietu.

15 2014. gada 11. jūnijā KS iesniedza izvērtēšanas komisijai sūdzību par viņas vīra un dēla nolaupīšanas un slepkavības izmeklēšanu, par kuru lēmums pieņemts 2015. gada 11. novembrī. Šī komisija secināja, ka ir pārkāptas viņas tiesības attiecībā uz ECPAK 2. panta (tiesības uz dzīvību) un 3. panta (spīdzināšanas aizliegums) procesuālo aspektu, kā arī attiecībā uz tās 8. pantu (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību) un 13. pantu (tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību), un sniedza ieteikumus *Eulex Kosovo* vadītājam veikt korektīvus pasākumus. Minētais vadītājs 2016. gada 29. aprīļa vēstulē norādīja, ka par šiem ieteikumiem ir informējis Civilās plānošanas un īstenošanas centru (CPĪC) un vairākas dalībvalstis. Ar 2016. gada 19. oktobra un 2017. gada 7. marta lēmumiem izvērtēšanas komisija, pirmkārt, konstatēja, ka vadītājs sākotnēji vispār nebija īstenojis minētos ieteikumus un pēc tam tos īstenoja tikai daļēji, un, otrkārt, nolēma izbeigt lietu.

16 Atbildot uz KS un KD vārdā 2016. gada 5. decembrī nosūtīto vēstuli, kurā apgalvots, ka nav veikti korektīvi pasākumi, lai izbeigtu attiecīgos cilvēktiesību pārkāpumus, Padome un EĀDD 2017. gada 12. oktobra vēstulēs norādīja, ka *Eulex Kosovo* ir darījusi visu iespējamo, lai izmeklētu darbības, par kurām ir ziņots šī sprieduma 14. un 15. punktā minētajās sūdzībās (turpmāk tekstā – "attiecīgie noziegumi"), un ka izvērtēšanas komisija ir pārskatatbildības iestāde, kas nav paredzēta kā tiesu iestāde.

17 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējā tiesā iesniegts 2017. gada 19. jūlijā un reģistrēts ar lietas numuru T-840/16, KS cēla prasību pret Padomi, Komisiju un EĀDD, lūdzot "atcelt vai grozīt Vienoto rīcību 2008/124 [..] un turpmākos aktus, ar kuriem to groza, [ECPAK] 13. panta un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas [..] (turpmāk tekstā – "Harta") 47. panta pārkāpuma dēļ, un atsaucoties uz ārpuslīgumisko atbildību ECPAK 2., 3., 6., 13. un 14. panta pārkāpuma dēļ". 2017. gada 14. decembra rīkojumā KS/Padome u.c. (T-840/16, EU:T:2017:938) Vispārējā tiesa noraidīja šo prasību tostarp tāpēc, ka tai acīmredzami nebija kompetences to izskatīt.

18 2018. gada 14. jūnijā, uzskatot, ka attiecīgie izvērtēšanas komisijas ieteikumi netika pienācīgi ievēroti un netika veikti nekādi korektīvi pasākumi, KS un KD kopā ar sešām citām personām cēla *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division* (Augstā tiesa (Anglija un Velsa), Karaļnama kompetences lietu departaments, Apvienotā Karaliste)) prasību pret Savienību, ko pārstāv Komisija saskaņā ar LESD 335. pantu, Padomi, Savienības Augsto pārstāvi ārlietās un drošības politikas jautājumos un *Eulex Kosovo*. Šīs prasības pamatojumam KS un KD atsaucās uz ECPAK un Hartā aizsargāto tiesību pārkāpumiem, jo šīs misijas laikā netika veikta izmeklēšana saistībā ar 1999. gadā Prištinā notikušo viņu tuvinieku spīdzināšanu, pazušanu un nogalināšanu. Ar 2019. gada 13. februāra spriedumu minētā tiesa atzina, ka tās kompetencē nav izskatīt minēto prasību (turpmāk tekstā – "*High Court of Justice* spriedums").

Par prasību Vispārējā tiesā

19 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā reģistrēts 2020. gada 29. decembrī, KS un KD cēla šā sprieduma 1. punktā minēto prasību, kuras mērķis ir konstatēt Padomes, Komisijas un EĀDD ārpuslīgumisko atbildību atbilstoši LESD 340. panta otrajai daļai (turpmāk tekstā – "KS un KD celtā prasība").

20 Šīs prasības pamatojumam KS un KD būtībā atsaucās uz:

– ECPAK 2. un 3. panta, kā arī Hartas 2. un 4. panta pārkāpumu, ko ir pieļāvusi *Eulex Kosovo*, jo nav veikta pienācīga izmeklēšana par viņu ģimenes locekļu pazušanu un nogalināšanu tāpēc, ka

nebija pietiekamu līdzekļu un atbilstoša šīs misijas personāla, lai īstenotu tās izpildpilnvaras, un šo pārkāpumu ir konstatējusi izvērtēšanas komisija 2015. gada 11. novembrī attiecībā uz KS un 2016. gada 19. oktobrī attiecībā uz KD;

– ECPAK 6. panta 1. punkta un 13. panta, kā arī Hartas 47. panta pārkāpumu tādēļ, ka neesot tiesību normu, kurās būtu paredzēta juridiskā palīdzība prasītājiem, kuri ir tiesīgi piedalīties procedūrās izvērtēšanas komisijā, un ka šī izvērtēšanas komisija izveidota bez pilnvarām izpildīt savus lēmumus un bez tiesībām piedāvāt tiesiskās aizsardzības līdzekļus attiecībā uz konstatētajiem pārkāpumiem;

– to, ka nav veikti korektīvi pasākumi, lai pilnībā vai daļēji novērstu pirmajā un otrajā ievilkumā minētos pārkāpumus, lai gan *Eulex Kosovo* vadītājs 2016. gada 29. aprīlī informēja Savienību par izvērtēšanas komisijas secinājumiem;

– Padomes un EĀDD pieļauto nepareizu vai ļaunprātīgu izpildvaras izmantošanu 2017. gada 12. oktobrī, tiem apgalvojot, ka *Eulex Kosovo* bija darījusi visu iespējamo, lai izmeklētu KS laulātā nolaupīšanu un iespējamo slepkavību un KD laulātā un dēla slepkavību, un ka izvērtēšanas komisija nav paredzēta kā tiesu iestāde;

– nepareizu vai nepienācīgu izpildvaras izmantošanu, ar Lēmumu 2018/856 atceļot *Eulex Kosovo* izpildpilnvaras, lai gan pirmajā un otrajā ievilkumā minētie pārkāpumi joprojām pastāvēja; un

– nepareizu vai ļaunprātīgu izpildvaras vai publiskās varas izmantošanu, nenodrošinot, ka *Eulex Kosovo* un/vai Specializētā prokuratūra izmeklēšanas jautājumos veic juridiski rūpīgu pārbaudi KD lietā par kara noziegumu, kas *prima facie* ir pamatota, un par to notiek saukšana pie atbildības Kosovas specializētajā palātā.

21 Ar minēto prasību KS un KD it īpaši lūdza Vispārējo tiesu atbilstoši LESD 340. panta otrajai daļai piespriest Padomei, Komisijai un EĀDD kopīgi vai solidāri atlīdzināt viņām zaudējumus, tostarp procentus atbilstoši likmei un laikposmam, ko Vispārējā tiesa atzītu par atbilstošiem, par kaitējumu, kas viņām esot nodarīts tādu viņu "cilvēka pamattiesību" pārkāpuma dēļ, kuras šajā gadījumā ir aizsargātas ar ECPAK 2., 3., 6., 8. un 13. pantu un Hartas 2., 4. un 47. pantu attiecībā uz KS, kā arī ECPAK 2., 3., 6. un 13. pantu un Hartas 2., 4. un 47. pantu attiecībā uz KD.

22 2021. gada 9. februārī procesa organizatorisko pasākumu ietvaros Vispārējā tiesa lūdza Padomi, Komisiju un EĀDD savos atbildes rakstos uz šo pašu apelāciju paust nostāju jautājumā par tās kompetenci saistībā ar LES 24. panta 1. punkta otro daļu.

23 Ar 2021. gada 25. marta vēstuli KS un KD lūdza pievienot *Eulex Kosovo* kā atbildētāju tiesvedībā lietā, kurā tika izdots pārsūdzētais rīkojums. Šīs lūgums tika noraidīts ar Vispārējās tiesas devītās palātas priekšsēdētāja 2021. gada 31. marta rīkojumu.

24 Komisija uz šā sprieduma 22. punktā minēto Vispārējās tiesas lūgumu atbildēja ar 2021. gada 18. maija vēstuli, norādot, ka Vispārējās tiesas kompetencē ir izskatīt KS un KD celto prasību, bet izvirzot iebildi par nepieņemamību, ciktāl šī prasība ir vērsta pret Komisiju. Padome un EĀDD uz šo lūgumu atbildēja attiecīgi ar 2021. gada 19. maija vēstulēm, izvirzot iebildi par kompetences neesamību un, pakārtoti, – iebildi par nepieņemamību, it īpaši, ciktāl minētā prasība ir vērsta pret tiem.

25 2021. gada 5. jūnijā KS un KD iesniedza pieteikumu par pierādījumu savākšanas pasākumiem atbilstoši Vispārējās tiesas Reglamenta 88. pantam, lai panāktu, ka tiek iesniegta *Eulex Kosovo OPLAN* pilna versija par laiku kopš šīs misijas izveides 2008. gadā (turpmāk tekstā –"sākotnējais pieteikums par piekļuvi *Eulex Kosovo OPLAN*"), kas bija minēts EĀDD iebildumu raksta daļā par šī dienesta izvirzītajām iebildēm par kompetences neesamību un nepieņemamību.

26 2021. gada 23. jūlijā KS un KD iesniedza apsvērumus par šī sprieduma 24. punktā minētajām iebildēm par kompetences neesamību un nepieņemamību un lūdza tās noraidīt.

Pārsūdzētais rīkojums

27 Ar pārsūdzēto rīkojumu Vispārējā tiesa noraidīja KS un KD celto prasību, pamatojoties uz to, ka tās kompetencē acīmredzami nebija to izskatīt, neizvērtējot ne Padomes, Komisijas un EĀDD izvirzītos nepieņemamības pamatus, ne sākotnējo pieteikumu par piekļuvi *Eulex Kosovo OPLAN*.

28 Šī rīkojuma 28. punktā Vispārējā tiesa konstatēja, ka prasības pamatā ir akti vai rīcība, kas attiecas uz politiskiem vai stratēģiskiem jautājumiem saistībā ar *Eulex Kosovo* darbību, prioritāšu un resursu noteikšanu, kā arī ar lēmumu izveidot izvērtēšanas komisiju šīs misijas ietvaros, un ka saskaņā ar Vienoto rīcību 2008/124 uz minētās misijas izveidi un darbībām attiecas LES noteikumi par kopējo ārpolitiku un drošības politiku (KĀDP).

29 Turklāt minētā rīkojuma 29.–33. punktā Vispārējā tiesa būtībā nosprieda, ka, piemērojot LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējo teikumu un LESD 275. panta pirmo daļu, Eiropas Savienības Tiesai principā nav kompetences attiecībā uz noteikumiem par KĀDP, kā arī aktiem, kas pieņemti, pamatojoties uz šiem noteikumiem, un ka tie izņēmumi no šī principa, kuri paredzēti pirmajā minētajā tiesību normā un 275. panta otrajā daļā, šajā lietā nav piemērojami, jo minētā prasība neattiecas ne uz ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz fiziskām vai juridiskām personām pēdējās minētās tiesību normas izpratnē, ne uz LES 40. panta ievērošanu.

30 Turklāt pārsūdzētā rīkojuma 34.–39. punktā Vispārējā tiesa būtībā uzskatīja, ka lietas, kurā tika izdots šis rīkojums, apstākļi nav salīdzināmi ar apstākļiem, kas pastāvēja lietās, kurās ir pasludināti Tiesas 2015. gada 12. novembra spriedums *Elitaliana*/*Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753) un 2016. gada 19. jūlija spriedums H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569), kā arī Vispārējās tiesas 2018. gada 25. oktobra spriedums KF/*EUSC* (T-286/15, EU:T:2018:718) un Vispārējās tiesas 2020. gada 10. jūlija rīkojums KF/*EUSC* (T-619/19, EU:T:2020:337), jo šīs pēdējās minētās lietas, lai arī iekļaujas KĀDP kontekstā, tomēr attiecas uz tiesību normām, kuru piemērošana saistībā ar tiesiskuma pārbaudi ietilpst Savienības tiesas kompetencē. Tāpat Vispārējā tiesa uzskatīja, ka situācija šajā lietā radikāli atšķiras no situācijas lietā, kurā tika pasludināts 2020. gada 6. oktobra spriedums *Bank Refah Kargaran*/Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793), jo KS un KD celtā prasība attiecās uz tādu Padomes, Komisijas un EĀDD aktu vai bezdarbības apgalvoto prettiesiskumu atbilstoši LES 24. panta 1. punktam, kuri bija saistīti ar KĀDP noteikšanu un īstenošanu, nevis uz individuāliem ierobežojošiem pasākumiem, kas noteikti šīs politikas ietvaros.

31 Turklāt Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 40. punktā norādīja, ka LES un LESD normas, ar kurām ir izslēgta Savienības tiesas kompetence KĀDP jomā, ir šķērslis tam, lai tā atzītu savu kompetenci zaudējumu atlīdzības jomā saistībā ar tādiem aktiem vai rīcību, kas ietilpst šajā politikā, kādi minēti šī sprieduma 20. punktā, tikai tādēļ vien, ka šāda atzīšana būtu vienīgais līdzeklis, lai nodrošinātu KS un KD efektīvu tiesību aizsardzību tiesā.

32 Tādējādi minētā rīkojuma 41. punktā Vispārējā tiesa, atsaucoties uz 2021. gada 25. marta sprieduma *Carvalho* u.c./Parlaments un Padome (C-565/19 P, EU:C:2021:252) 69. un 78. punktu, nosprieda, ka, lai gan tiesību normas par Savienības tiesas kompetenci jāinterpretē, ņemot vērā pamattiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, šādas interpretācijas rezultātā nevar tikt izslēgti LESD skaidri paredzētie nosacījumi.

Tiesvedība Tiesā un lietas dalībnieku apelācijas instancē prasījumi

33 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2022. gada 21. marta lēmumu lietas C-29/22 P un C-44/22 P tika apvienotas tiesvedības rakstveida un mutvārdu procesā un galīgā sprieduma taisīšanai.

34 Tiesas priekšsēdētājs ar 2022. gada 16. maija un 2023. gada 12. maija rīkojumiem atļāva Francijas Republikai un Čehijas Republikai iestāties šajās apvienotajās lietās Padomes prasījumu atbalstam.

35 Tiesas priekšsēdētājs ar 2023. gada 27. aprīļa un 2023. gada 12. maija rīkojumiem atļāva Beļģijas Karalistei, Luksemburgas Lielhercogistei, Nīderlandes Karalistei, Austrijas Republikai, Rumānijai, Somijas Republikai un Zviedrijas Karalistei iestāties lietā C-44/22 P Komisijas prasījumu atbalstam.

36 Ar Tiesas 2022. gada 24. jūnija rīkojumu lietā KS un KD (C-29/22 P-AJ) un 2022. gada 24. jūnija rīkojumu lietā KS un KD (C-44/22 P-AJ) KS un KD tika piešķirta juridiskā palīdzība, lai viņas varētu segt ar apelācijas sūdzībām saistītos izdevumus šajās apvienotajās lietās.

37 Apelācijas sūdzībā KS un KD prasījumi Tiesai ir šādi:

– apmierināt apelācijas sūdzību, atcelt pārsūdzēto rīkojumu un noteikt Vispārējā tiesā lūgtos pagaidu pasākumus;

– pakārtoti, apmierināt apelācijas sūdzību un nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai galīgā nolēmuma pieņemšanai; un

– piespriest Padomei, Komisijai un EĀDD atlīdzināt tiesāšanās izdevumus apelācijas tiesvedībā, tiesvedībā Vispārējā tiesā un procesos izvērtēšanas komisijā.

38 Apelācijas sūdzībā, kā arī atbildes rakstā uz apelāciju lietā C-29/22 P Komisijas prasījumi Tiesai ir šādi:

– atcelt pārsūdzēto rīkojumu;

– atzīt Eiropas Savienības tiesu ekskluzīvo kompetenci izskatīt un izlemt lietu;

– nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai sprieduma taisīšanai par prasības pieņemamību un pēc būtības, un

– atlikt lēmuma pieņemšanu par tiesāšanās izdevumiem šajā instancē un iepriekšējā saistītajā instancē.

39 Atbildes rakstā uz apelāciju lietā C-44/22 P KS un KD lūdz Tiesu gadījumā, ja tā sevi atzītu par kompetentu izskatīt šīs apelācijas sūdzības, atļaut viņām iesniegt pieteikumu par pierādījumu savākšanas pasākumu noteikšanu saskaņā ar Tiesas Reglamenta 64. panta 2. punkta b) apakšpunktu, pirms lemt par to, vai šī lieta jānodod atpakaļ Vispārējai tiesai.

40 Padomes prasījumi Tiesai ir šādi:

– noraidīt apelācijas sūdzības kā nepamatotas un

– piespriest KS, KD un Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

41 EĀDD prasījumi Tiesai ir šādi:

– gadījumā, ja tā uzskatītu, ka tās kompetencē ir lemt par apelācijas sūdzību, un ja tā uzskatītu, ka tās rīcībā ir pietiekama informācija, lai lemtu par KS un KD celto prasību, – atzīt šo prasību un apelācijas sūdzību par nepieņemamām, ciktāl tās attiecas uz EĀDD, un

– piespriest KS, KD un Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Par apelācijas sūdzībām

42 Apelācijas sūdzības lietā C-29/22 P pamatojumam KS un KD izvirza vienu vienīgu pamatu, kam ir četras daļas un kas attiecas uz tiesību kļūdu, kuru Vispārējā tiesa esot pieļāvusi, atzīstot, ka tās kompetencē acīmredzami nav izskatīt viņu prasību par zaudējumu atlīdzību. Šī pamata pirmajā daļā, kas ir iedalīta divos iebildumos, viņas Vispārējai tiesai pārmet, pirmkārt, ka tā ir izmantojusi plašu LES 24. panta 1. punkta otrās daļas un LESD 275. panta interpretāciju, kā arī, otrkārt, ka tā no 2015. gada 12. novembra sprieduma *Elitaliana*/*Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753), 2016. gada 19. jūlija sprieduma H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569), kā arī no 2020. gada 25. jūnija sprieduma *Satcen*/KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492) izrietošo judikatūru ir interpretējusi selektīvi un šauri. Minētā pamata otrā daļa, kas attiecas uz 2020. gada 6. oktobra sprieduma *Bank Refah Kargaran*/Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793) kļūdainu piemērošanu, ir iedalīta trīs iebildumos. Pirmkārt, Vispārējā tiesa esot kļūdaini uzskatījusi, ka konkrētās darbības un bezdarbība ir saistītas ar KĀDP noteikšanu un īstenošanu un ka uz tiem tātad attiecas LES 24. panta 1. punkta otrā daļa tikai tādēļ vien, ka tie ir notikuši šīs politikas kontekstā. Otrkārt, šī tiesa neesot aplūkojusi prasības par zaudējumu atlīdzību vietu Savienības tiesiskās aizsardzības sistēmas kontekstā. Treškārt, minētajai tiesai esot bijis jāņem vērā Komisijas arguments, ka Eiropas Savienība ir tiesiska savienība ar saskaņotu un pilnīgu tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmu. Ar vienīgā pamata trešo daļu KS un KD pārmet Vispārējai tiesai, ka tā ir kļūdaini piemērojusi 2021. gada 25. marta spriedumu *Carvalho* u.c./Parlaments un Padome (C-565/19 P, EU:C:2021:252). Šī pamata ceturtā daļa attiecas uz tiesību kļūdu, ko Vispārējā tiesa esot pieļāvusi, nepārbaudīdama būtiskas viņu prasības daļas un nepietiekami pamatodama pārsūdzēto rīkojumu.

43 Apelācijas sūdzības pamatojumam lietā C-44/22 P Komisija izvirza četrus pamatus. Ar pirmo pamatu, kas ir iedalīts trīs daļās, šī iestāde apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi tiesību kļūdu, pirmkārt, neatzīdama, ka LES 24. pantā un LESD 275. pantā paredzētā Eiropas Savienības Tiesas kompetences izslēgšana ir izņēmums no tās vispārējās kompetences, otrkārt, šo izslēgšanu neinterpretēdama šauri, kā tā interpretēta Tiesas pastāvīgajā judikatūrā, un, treškārt, uzskatīdama, ka judikatūra, kas izriet no 2015. gada 12. novembra sprieduma *Elitaliana*/*Eulex*

Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753), 2016. gada 19. jūlija sprieduma H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569), kā arī no 2020. gada 25. jūnija sprieduma *Satcen*/KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492), šajā lietā nebija piemērojama.

44 Otrais pamats, kam ir divas daļas, attiecas uz tiesību kļūdu, ko Vispārējā tiesa esot pieļāvusi, KS un KD celto prasību nekvalificējot kā prasību par zaudējumu atlīdzību saistībā ar iespējamiem "cilvēka pamattiesību" pārkāpumiem. Ar šī otrā pamata pirmo daļu Komisija pārmet šai tiesai, ka tā ir uzskatījusi, ka šajā prasībā minētās darbības un bezdarbība attiecas uz politiskiem vai stratēģiskiem jautājumiem, kas ir saistīti ar misiju un attiecas uz KĀDP noteikšanu vai īstenošanu. Ar šī otrā pamata otro daļu šī iestāde pārmet minētajai tiesai, ka tā nav interpretējusi LES 24. pantu un LESD 275. pantu, ņemot vērā "Savienības pamattiesības un brīvības, kas noteiktas Hartā un ECPAK, kā arī Savienības pamatvērtības – tiesiskumu un cilvēktiesību ievērošanu". Ar trešo pamatu Komisija apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir kļūdaini interpretējusi 2020. gada 6. oktobra spriedumu *Bank Refah Kargaran*/Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793) un ir pieļāvusi tiesību kļūdu, neuzskatot minēto prasību par autonomu prasību tiesā, attiecībā uz kuru nepastāv nekāda atkāpe no LESD 268. pantā un 340. panta otrajā daļā paredzētās Savienības tiesu kompetences. Ar ceturto pamatu, kas ir iedalīts divās daļās, Komisija pārmet Vispārējai tiesai, ka tā, pirmkārt, nav nodrošinājusi Savienības tiesību sistēmas autonomiju, jo tā nav noteikusi šo tiesu ekskluzīvo kompetenci izskatīt šo pašu prasību, un, otrkārt, ir liegusi KS un KD jebkādu efektīvu tiesību aizsardzību.

Par apelācijas sūdzības lietā C-29/22 P vienīgā pamata pirmās daļas pirmo iebildumu, otrās daļas otro un trešo iebildumu un trešo daļu, kā arī apelācijas sūdzības lietā C-44/22 P pirmā pamata pirmo un otro daļu, otrā pamata otro daļu, trešo pamatu un ceturtā pamata otro daļu

Lietas dalībnieku argumenti

45 Apelācijas sūdzības iesniedzējas, kuras atbalsta Beļģijas Karaliste, Luksemburgas Lielhercogiste, Nīderlandes Karaliste, Austrijas Republika, Rumānija, Somijas Republika un Zviedrijas Karaliste, apgalvo, ka pārsūdzētā rīkojuma 29.–33. un 37.–42. punktā Vispārējā tiesa ir pieļāvusi vairākas tiesību kļūdas saistībā ar LES 24. panta 1. punkta otrās daļas un LESD 275. panta pirmās daļas interpretāciju. Proti, Vispārējā tiesa neesot ņēmusi vērā Tiesas judikatūru, kura izriet it īpaši no 2014. gada 24. jūnija sprieduma Parlaments/Padome (C-658/11, EU:C:2014:2025) 70. punkta un 2020. gada 6. oktobra sprieduma *Bank Refah Kargaran*/Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793) 32. punkta un saskaņā ar kuru vispārējā kompetence, kas Eiropas Savienības Tiesai piešķirta ar LES 19. pantu, ir jāinterpretē plaši, savukārt atkāpe no šīs kompetences, kas paredzēta LES 24. panta 1. punkta otrajā daļā un LESD 275. panta pirmajā daļā, ir jāinterpretē šauri. Komisija uzskata, ka Vispārējai tiesai šīs tiesību normas esot bijis jāinterpretē sistēmiski un teleoloģiski, ņemot vērā principus un tiesības, kas izriet no LES 2. panta, 3. panta 5. punkta, kā arī 6., 19., 21. un 23. panta, no LESD 268., 340. un 344. panta, kā arī no Hartas 47. panta.

46 Pirmām kārtām, apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, jo tā nav interpretējusi Eiropas Savienības Tiesas kompetences ierobežojumus, kas paredzēti LES 24. panta 1. punkta otrajā daļā un LESD 275. panta pirmajā daļā, ņemot vērā Savienības primāro tiesību pamatnoteikumus un Savienības tiesību vispārējos principus, it īpaši tiesiskas valsts principu un tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, kuri esot piemērojami visām Savienības tiesību jomām, tostarp KĀDP.

47 It īpaši Komisija uzskata, ka Vispārējā tiesa nav pareizi interpretējusi un piemērojusi Hartas 47. pantu, kā tas interpretēts 2017. gada 28. marta sprieduma *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236) 74. punktā, jo tā nav analizējusi, ar kādu citu līdzekli KS un KD varētu panākt tiesību aizsardzību tiesā, un nav ņēmusi vērā *High Court of Justice* spriedumu. Uzskatīdama, ka KS un KD nav Savienības tiesībās paredzētu tiesību aizsardzības līdzekļu, Vispārējā tiesa, pirmkārt, esot pārkāpusi LES 2. un 6. pantā, kā arī Hartas 47. pantā paredzētās garantijas. Otrkārt, tā tādējādi neesot ievērojusi Tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru Savienības tiesu sistēmā ir paredzēta pilnīga tiesību aizsardzības līdzekļu un procedūru sistēma, kuras mērķis ir nodrošināt Savienības tiesību aktu tiesiskuma pārbaudi un kas ir sistēma, kuras pamatā ir individuālo tiesību aizsardzība, kā tas tostarp izrietot no 2008. gada 3. septembra sprieduma *Kadi* un *Al Barakaat International Foundation*/Padome un Komisija (C-402/05 P un C-415/05 P, EU:C:2008:461) 285. punkta, kā arī 2017. gada 28. marta sprieduma *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236) 66. punkta. Nevienā Līgumu normā neesot paredzēta atkāpe no Eiropas Savienības Tiesas kompetences gadījumā, ja apgalvotie cilvēktiesību pārkāpumi izriet no akta, darbības vai bezdarbības, kurā vainojama Savienība, un līdz ar to tai šie Līgumi esot jāinterpretē tādējādi, ka tajos attiecībā uz šiem pārkāpumiem ir paredzēti tiesību aizsardzības līdzekļi.

48 Šīs argumentācijas pamatojumam Komisija arī norāda, ka ECPAK 6. un 13. pantā, kā tos ir interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, ir garantētas tiesības uz piekļuvi tiesai un tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību. Savienībai un tās iestādēm esot pienākums ievērot šos pantus visās Savienības tiesību jomās, kā tas izrietot no LES 6. panta 3. punkta un Hartas. Šajā lietā KS un KD celtā prasība liecinot par reālu un nopietnu strīdu, un tādēļ saskaņā ar ECT 2021. gada 7. maija spriedumu *Xero Flor w Polsce sp. z o. o. c* pret Poliju (CE:ECHR:2021:0507JUD000490718, 187. punkts) esot piemērojams ECPAK 6. panta 1. punkts. Turklāt, ja KS un KD izslēgtu no Savienības tiesību aizsardzības tiesā sistēmas tikai tādēļ vien, ka attiecīgās darbības un bezdarbība iekļaujas KĀDP kontekstā, tiktu pārkāpts vienlīdzīgas attieksmes princips.

49 Komisija bez tam apgalvo, ka Tiesa 1986. gada 23. aprīļa sprieduma *Les Verts*/Parlaments (294/83, EU:C:1986:166) 23. punktā jau ir nospriedusi, ka Savienība ir tiesiska savienība, jo ne tās dalībvalstis, ne iestādes nevar izvairīties no pārbaudes pār to aktu atbilstību Līgumiem. Tādējādi LES 2. pantā nostiprinātais tiesiskuma princips, kas ir izteikts LES 19. pantā, saskaņā ar LES 23. pantu, lasot to kopsakarā ar LES 21. panta 2. punkta b) apakšpunktu, esot pilnībā piemērojams KĀDP jomā, un Tiesa savu kompetenci esot izvērtējusi šī principa gaismā, it īpaši 2016. gada 19. jūlija sprieduma H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569) 41. punktā, kā arī 2020. gada 6. oktobra sprieduma *Bank Refah Kargaran*/Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793) 35. un 36. punktā.

50 Tiesas sēdē Komisija, kuru atbalstīja Somijas Republika un Zviedrijas Karaliste, būtībā piebilda, ka Vispārējai tiesai esot bijis jāatzīst sava kompetence, interpretējot LES 24. panta 1. punkta otro daļu un LESD 275. panta otro daļu LES 6. panta 2. punkta pirmā teikuma, kurā paredzēts Savienības pienākums pievienoties ECPAK, gaismā. Komisija uzskata, ka tas, ka šī pievienošanās ir pienākums, nevis iespēja, it īpaši izriet no LESD 218. panta 8. punkta, kas pastiprinot Savienības tiesību sistēmas autonomijas loģiku un to, ka šī tiesību sistēma ir nošķirta no dalībvalstu tiesību sistēmas.

51 Otrām kārtām, apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējai tiesai bija jāatzīst sava kompetence izskatīt KS un KD celto prasību, jo šīs prasības pamatojumam tika norādīts uz pamattiesību pārkāpumiem. Šajā ziņā Komisija norāda, ka no 1970. gada 17. decembra sprieduma *Internationale Handelsgesellschaft* (11/70, EU:C:1970:114) 4. punkta, 2013. gada 18. jūlija sprieduma Komisija u.c./*Kadi* (C-584/10 P, C-593/10 P un C-595/10 P, EU:C:2013:518)

97. un 98. punkta, kā arī no 2020. gada 6. oktobra sprieduma *Bank Refah Kargaran*/Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793) 36., 47. un 48. punkta izriet, pirmkārt, ka Līgumu noteikumi par KĀDP ir Savienības tiesību vispārējā ietvara, kā arī tās konstitucionālās struktūras neatņemama sastāvdaļa un, otrkārt, ka Savienības tiesību sistēmā kā Savienības tiesību vispārējs un primārais princips ietilpst pamattiesību aizsardzība, un tādēļ visām šo tiesību normām, tostarp tām, kas attiecas uz KĀDP, ir piemērojama Harta. KS un KD uzskata, ka šādu vērtējumu apstiprina Hartas 51. panta 1. punkts, saskaņā ar kuru Harta ir piemērojama, ja Savienības iestāde vai struktūra īsteno Savienības tiesības.

52 Tiesas sēdē apelācijas sūdzības iesniedzējas piebilda, ka judikatūra, kas izriet no 2016. gada 20. septembra sprieduma *Ledra Advertising* u.c./Komisija un ECB (no C-8/15 P līdz C-10/15 P, EU:C:2016:701) 55.–60. un 67. punkta, apstiprina, ka Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir izskatīt visas prasības, kuru pamatojumam tiek norādīts uz pamattiesību pārkāpumiem. Turklāt Komisija norādīja, ka LES 24. panta mērķis ir aizsargāt politiskus lēmumus, nevis ECPAK un Hartā aizsargāto tiesību pārkāpumus. Šādus pārkāpumus nevarot kvalificēt kā "politiskus lēmumus" vai "stratēģiskus lēmumus", jo pamattiesību ievērošana un aizsardzība esot Savienības primārajās tiesībās noteikti pienākumi, nevis politiska izvēle.

53 Trešām kārtām, apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka pārsūdzētā rīkojuma 37.–39. punktā Vispārējā tiesa ir kļūdaini piemērojusi 2020. gada 6. oktobra spriedumu *Bank Refah Kargaran* /Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793), uzskatīdama, ka situācija šajā lietā ir radikāli atšķirīga no situācijas lietā, kurā tika taisīts minētais spriedums. Proti, tā esot kļūdaini interpretējusi to tādējādi, ka Eiropas Savienības Tiesas kompetence lemt par Savienības ārpuslīgumisko atbildību ir ierobežota tikai ar Padomes KĀDP ietvaros noteikto individuālo ierobežojošo pasākumu īpašo situāciju.

54 Apelācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka no tā izriet, ka Vispārējā tiesa nav ņēmusi vērā faktu, ka minētajā spriedumā Tiesa ir atzinusi savu kompetenci lemt par zaudējumiem, kas, iespējams, radušies šādu ierobežojošo pasākumu dēļ, jo Savienības tiesībās paredzētās tiesību aizsardzības tiesā sistēmai jābūt saskaņotai, lai izvairītos no robiem to fizisko vai juridisko personu tiesību aizsardzībā tiesā, uz kurām attiecas šie pasākumi.

55 Turklāt pretēji tam, ko ir nospriedusi Vispārējā tiesa, Tiesas argumentācija, kas ietverta 2020. gada 6. oktobra sprieduma *Bank Refah Kargaran*/Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793) 32.–39., 43. un 44. punktā, neesot balstīta uz apstākli, ka tika apstrīdēti ierobežojošie pasākumi, un tā arī neesot ierobežota ar šo apstākli. Proti, šī argumentācija esot balstīta uz to, ka prasība par zaudējumu atlīdzību ir autonoms tiesību aizsardzības līdzeklis, attiecībā uz kuru nepastāv nekādas atkāpes no LESD 268. pantā un 340. panta otrajā daļā paredzētās Eiropas Savienības Tiesas kompetences, it īpaši attiecībā uz tāda kaitējuma atlīdzināšanu, kas fiziskām vai juridiskām personām, iespējams, nodarīts tādu KĀDP jomā pieņemtu lēmumu dēļ, kuri nav ierobežojoši pasākumi un kurus piemērojot, iespējams, ir pieļauti ECPAK un Hartā garantēto tiesību pārkāpumi.

56 Turklāt Komisija uzskata, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, interpretējot šo spriedumu tādējādi, ka Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir izskatīt prasību par zaudējumu atlīdzību saskaņā ar LESD 268. un 340. pantu tikai tad, ja tai ir kompetence lemt par atcelšanas prasību vai prasību sakarā ar bezdarbību, kas celta attiecīgi saskaņā ar LESD 263.vai 265. pantu.

57 Ceturtām kārtām, apelācijas sūdzības iesniedzējas Vispārējai tiesai pārmet, ka tā pārsūdzētā rīkojuma 41. punktā ir kļūdaini interpretējusi judikatūru, kas izriet no 2021. gada 25. marta sprieduma *Carvalho* u.c./Parlaments un Padome (C-565/19 P, EU:C:2021:252) 69. un 78. punkta. Proti, šai judikatūrai neesot nozīmes, izvērtējot Eiropas Savienības Tiesas kompetenci šajā lietā, jo tā attiecoties uz atšķirīgu kontekstu, proti, to prasību interpretāciju, kuras attiecas uz tiesību celt atcelšanas prasību atbilstoši LESD 263. panta ceturtajai daļai atzīšanu. Šīs argumentācijas pamatojumam KS un KD arī norāda, ka viņas nav lūgušas ne grozīt Tiesas judikatūru, ne arī atcelt LES 24. panta 1. punkta otrajā daļā un LESD 275. pantā paredzēto šīs kompetences izslēgšanu.

58 Piektām kārtām un visbeidzot, KS un KD atbildes rakstā uz apelāciju lietā C-44/22 P apgalvo, ka LESD 298. panta 1. punkts un Hartas 41. pants apstiprina pieņēmumu, saskaņā ar kuru lemt par viņu prasību ir Eiropas Savienības Tiesas kompetencē. Atvērtai, efektīvai un neatkarīgai Eiropas administrācijai būtu bijis jānodrošina *Eulex Kosovo*, kā arī izvērtēšanas komisijas izveide tādā veidā, kas nepārkāpj Savienības tiesības. Tādējādi, kad attiecīgie šīs komisijas lēmumi tika paziņoti Savienības iestādēm un dalībvalstīm, bija jāveic pasākumi, lai izbeigtu attiecīgos pamattiesību pārkāpumus.

59 Padome un EĀDD, kurus atbalsta Francijas Republika un daļēji Čehijas Republika, apstrīd apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentāciju.

Tiesas vērtējums

60 Ar apelācijas sūdzības lietā C-29/22 P vienīgā pamata pirmās daļas pirmo iebildumu, otrās daļas otro un trešo iebildumu un trešo daļu, kā arī ar apelācijas sūdzības lietā C-44/22 P pirmā pamata pirmo un otro daļu, otrā pamata otro daļu, trešo pamatu un ceturtā pamata otro daļu, kas jāizskata kopā, apelācijas sūdzības iesniedzējas būtībā norāda, ka pārsūdzētā rīkojuma 29.–33. un 37.–42. punktā Vispārējā tiesa ir pieļāvusi vairākas tiesību kļūdas, interpretējot LES 24. panta 1. punkta otro daļu un LESD 275. panta pirmo daļu, kā arī ar šīm tiesību normām saistīto Tiesas judikatūru.

61 Šajā ziņā jāatgādina, ka Savienības tiesību normas interpretācijas nolūkā ir jāņem vērā ne tikai tās teksts, bet arī konteksts, kurā tā iekļaujas, kā arī mērķi, kādi ir tiesību aktam, kurā tā ietilpst. Viens no Savienības tiesību normas interpretācijā vērā ņemamajiem apstākļiem var būt arī tās rašanās vēsture (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2012. gada 27. novembris, *Pringle*, C-370/12, EU:C:2012:756, 135. punkts, kā arī A. u.c. (Vējturbīnas Ālterā un Nevelē), C-24/19, EU:C:2020:503, 37. punkts).

62 Jānorāda arī, ka saskaņā ar LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējo teikumu un LESD 275. panta pirmo daļu Eiropas Savienības Tiesai principā nav kompetences attiecībā uz tiesību normām, kuras ietilpst KĀDP, kā arī tiesību aktiem, kuri ir pieņemti uz to pamata. Ar šīm tiesību normām ir noteikta atkāpe no vispārējās normas par kompetenci, kāda šai iestādei ir piešķirta ar LES 19. pantu, lai nodrošinātu, ka tiek ievērots tiesiskums Līgumu interpretēšanā un piemērošanā, un tādējādi tās jāinterpretē šauri (spriedumi, 2014. gada 24. jūnijs, Parlaments/Padome, C-658/11, EU:C:2014:2025, 69. un 70. punkts; 2016. gada 19. jūlijs, H/Padome u.c., C-455/14 P, EU:C:2016:569, 39. un. 40. punkts, kā arī 2020. gada 6. oktobris, *Bank Refah Kargaran*/Padome, C-134/19 P, EU:C:2020:793, 26. un 32. punkts).

63 Turklāt LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējā teikumā un LESD 275. panta otrajā daļā ir skaidri noteikti divi izņēmumi no šī principa, proti, Eiropas Savienības Tiesas kompetence, pirmkārt, pārbaudīt LES 40. panta ievērošanu un, otrkārt, lemt par prasībām, kas celtas saskaņā ar LESD 263. panta ceturtajā daļā paredzētajiem nosacījumiem par to Padomes lēmumu likumības pārbaudi, kuri pieņemti, pamatojoties uz noteikumiem par KĀDP, un kuros ir paredzēti ierobežojoši pasākumi attiecībā uz fiziskām vai juridiskām personām (spriedumi, 2017. gada 28. marts, *Rosneft*, C-72/15, EU:C:2017:236, 60. punkts, un 2020. gada 6. oktobris, *Bank Refah Kargaran*/Padome, C-134/19 P, EU:C:2020:793, 27. punkts).

64 Šajā lietā netiek apstrīdēts, ka darbības un bezdarbība, par kurām ir KS un KD celtā prasība, neattiecas ne uz LES 40. panta ievērošanas pārbaudi, ne arī uz šādiem individuāliem ierobežojošiem pasākumiem.

65 Tomēr apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdas, jo tā nav interpretējusi LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējo teikumu un LESD 275. panta otro daļu, ņemot vērā tiesības un principus, kas nostiprināti LES 2. pantā, 3. panta 5. punktā un 6., 19., 21. un 23. pantā, LESD 268., 340. un 344. pantā, Hartas 47. pantā, kā arī ECPAK 6. un 13. pantā.

66 Šajā ziņā no LES 3. panta 5. punkta izriet, ka attiecībās ar citām pasaules daļām Savienība tostarp veicina cilvēktiesību aizsardzību. Turklāt atbilstoši LES 23. pantam "saskaņā ar [LES V sadaļas 2. nodaļu] Savienības starptautiskās darbības virzītājspēks ir [šīs sadaļas] 1. nodaļā izklāstītie principi, Savienība tiecas sasniegt tur minētos mērķus un rīkojas saskaņā ar tur izklāstītajiem vispārīgiem noteikumiem." Turklāt saskaņā ar šajā 1. nodaļā ietilpstošā LES 21. panta 1. punkta pirmo daļu "Savienības starptautiskās darbības virzītājspēks ir principi, kuri ir iedvesmojuši tās izveidi, attīstību un paplašināšanos un kurus tā tiecas veicināt visā pasaulē, proti, demokrātija, tiesiskums, universāls un nedalāms cilvēktiesību un pamatbrīvību princips, cilvēka cieņas neaizskaramība, vienlīdzības un solidaritātes princips, kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu un starptautisko tiesību ievērošana."

67 Bez tam Hartas 51. panta 1. punktā apstiprināta Tiesas pastāvīgās judikatūras atziņa, saskaņā ar kuru Savienības tiesību sistēmā garantētās pamattiesības jāpiemēro visās situācijās, kas reglamentētas Savienības tiesībās (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 17. un 19. punkts, kā arī 2024. gada 25. janvāris, *Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova*, C-58/22, EU:C:2024:70, 40. punkts).

68 Līdz ar to jākonstatē, kā ģenerāladvokāte to ir darījusi secinājumu 77., 79. un 80. punktā, ka KĀDP iekļaušana Savienības konstitucionālajā ietvarā nozīmē, ka Savienības tiesību sistēmas pamatprincipi ir piemērojami arī šīs politikas ietvaros. To vidū ir tostarp tiesiskuma un pamattiesību ievērošana, kas ir LES 2. pantā minētās un LES 19. pantā konkretizētās vērtības un kas prasa, lai gan Savienības iestādes, gan dalībvalstu iestādes tiktu pakļautas pārbaudei tiesā.

69 Tomēr jānorāda, pirmām kārtām, ka saskaņā ar LES V sadaļas 2. nodaļā ietilpstošā LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pirmo teikumu "uz [KĀDP] attiecas īpaši noteikumi un procedūras". LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējais teikums, kurā paredzēts, ka Eiropas Savienības Tiesai principā nav kompetences attiecībā uz tiesību normām, kuras ietilpst KĀDP, kā arī tiesību aktiem, kuri ir pieņemti uz to pamata, ir viens no šiem īpašajiem noteikumiem.

70 Šāds Eiropas Savienības Tiesas kompetences ierobežojums var tikt saskaņots gan ar Hartas 47. pantu, gan ar ECPAK 6. un 13. pantu.

71 Šajā ziņā, pirmkārt, jānorāda, kā Tiesa jau ir nospriedusi 2017. gada 28. marta sprieduma *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236) 74. punktā, – ka Hartas 47. pants nevar radīt Tiesas kompetenci, ja Līgumos tā ir izslēgta. Šī panta mērķis arī nav grozīt Līgumos paredzēto pārbaudes tiesā sistēmu, it īpaši noteikumus par Savienības tiesā celto tiešo prasību pieņemamību, kā tas izriet arī no paskaidrojumiem saistībā ar šo pantu, kas atbilstoši LES 6. panta 1. punkta trešajai daļai un Hartas 52. panta 7. punktam jāņem vērā, interpretējot šo 47. pantu (spriedums, 2013. gada 3. oktobris, *Inuit Tapiriit Kanatami* u.c./Parlaments un Padome, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 97. punkts).

72 Turklāt jāatgādina, ka kompetences piešķiršanas un institucionālā līdzsvara principi ir piemērojami arī KĀDP jomā. Saskaņā ar LES 5. panta 1. un 2. punktu "Savienības kompetenču robežas nosaka kompetences piešķiršanas princips", kurš paredz to, ka "Savienība darbojas tikai to kompetenču robežās, ko tai Līgumos piešķīrušas dalībvalstis, lai sasniegtu tajos paredzētos mērķus[, savukārt jebkura] kompetence, kas Līgumos nav piešķirta Savienībai, paliek dalībvalstīm". Turklāt, ciktāl LES 13. panta 2. punktā paredzēts, ka "katra iestāde darbojas saskaņā ar Līgumos noteiktajām pilnvarām", šajā tiesību normā ir atspoguļots institucionālā līdzsvara princips, kas ir raksturīgs Savienības institucionālajai struktūrai un kas nozīmē, ka katra iestāde savas pilnvaras īsteno, ievērojot pārējo iestāžu pilnvaras (spriedumi, 1958. gada 13. jūnijs, *Meroni*/Augstā iestāde, 9/56, EU:C:1958:7, 44. punkts; 1990. gada 22. maijs, Parlaments/Padome, C-70/88, EU:C:1990:217, 22. punkts; 2015. gada 14. aprīlis, Padome/Komisija, C-409/13, EU:C:2015:217, 64. punkts, un 2022. gada 22. novembris, Komisija/Padome (Pievienošanās Ženēvas aktam), C-24/20, EU:C:2022:911, 83. punkts).

73 Tādējādi apgalvojums, ka darbība vai bezdarbība, kas ir privātpersonas prasības priekšmets, pārkāpj šīs privātpersonas pamattiesības, pats par sevi nav pietiekams, lai Eiropas Savienības Tiesa atzītu, ka tās kompetencē ir izskatīt šo prasību (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2021. gada 25. marts, *Carvalho* u.c./Parlaments un Padome, C-565/19 P, EU:C:2021:252, 48. punkts), jo pretējā gadījumā LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējam teikumam un LESD 275. panta pirmajai daļai tiktu atņemta daļa no to lietderīgās iedarbības un netiktu ievēroti kompetences piešķiršanas un institucionālā līdzsvara principi.

74 Turklāt pretēji tam, ko apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvoja tiesas sēdē, šo vērtējumu neatspēko Tiesas judikatūra, kas izriet no 2016. gada 20. septembra sprieduma *Ledra Advertising* u.c./Komisija un ECB (no C-8/15 P līdz C-10/15 P, EU:C:2016:701) 55.–60. un 67. punkta un saskaņā ar ko Harta attiecas uz Savienības iestādēm, pat ja tās darbojas ārpus Savienības tiesiskā regulējuma ietvariem.

75 Šajā ziņā jāatgādina, ka lietā, kurā pasludināts minētais spriedums, Tiesa lēma par prasību sakarā ar ārpuslīgumisko atbildību, ko bija cēlušas vairākas fiziskas un juridiskas personas pret Komisiju un Eiropas Centrālo banku (ECB), pamatojoties uz to, ka ar 2012. gada 2. februārī Briselē noslēgto Līgumu par Eiropas Stabilitātes mehānisma izveidi tika pārkāptas viņu pamattiesības.

76 Minētajā spriedumā tātad runa bija par pamattiesību pārkāpumu citā kontekstā, nevis KĀDP ietvaros, un tas ir konteksts, uz kuru neattiecas Līgumu normas, attiecībā uz kurām LES 24. pants un LESD 275. pants ierobežo Eiropas Savienības Tiesas kompetenci.

77 Otrkārt, Tiesai, protams, jānodrošina, lai tās veiktā Hartas 47. panta – kura pirmā un otrā daļa atbilst ECPAK 6. panta 1. punktam un 13. pantam – interpretācija nodrošinātu aizsardzības līmeni, kas atbilst minētajiem ECPAK noteikumiem, kā tos ir interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību

tiesa (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 19. novembris, A.K. u.c. (Augstākās tiesas disciplinārlietu palātas neatkarība), C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 116.–118. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

78 No viens puses, lai gan atbilstoši ECPAK 6. panta 1. punktam "ikvienam ir tiesības [..] uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā likumā noteiktā tiesā", šīs tiesības nav absolūtas un tām var tikt noteikti leģitīmi ierobežojumi (ECT spriedums, 2006. gada 14. decembris, *Markovic* u.c. pret Itāliju, CE:ECHR:2006:1214JUD000139803, 93. un 99. punkts). Šajā ziņā Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir nospriedusi, ka tās kompetencē nav iejaukties institucionālajā līdzsvarā starp valstu izpildvaru un tiesām, jo šis institucionālais līdzsvars var atspoguļoties valsts tiesu kompetences konstitucionālajos ierobežojumos attiecībā uz darbībām, kas nav nodalāmas no valsts starptautisko attiecību īstenošanas (ECT spriedums, 2022. gada 14. septembris, H.F. u.c. pret Franciju, CE:ECHR:2022:0914JUD002438419, 281. punkts).

79 No otras puses, ECPAK 13. pantā, kurā paredzēts, ka "ikvienam, kura tiesības un brīvības, kas noteiktas [ECPAK], tiek pārkāptas, ir efektīvas aizsardzības nodrošinājums valsts institūcijās", ir garantēts, ka valsts tiesībās pastāv tiesību aizsardzības līdzeklis, kurš ļauj atsaukties uz ECPAK nostiprinātajām tiesībām un brīvībām, un tādējādi šī panta sekas ir tādas, ka tiek prasīts iekšējs tiesību aizsardzības līdzeklis, kas dod tiesības pārbaudīt uz ECPAK balstīta "pamatota iebilduma" saturu un piedāvāt pienācīgu risinājumu (ECT spriedums, 2020. gada 10. jūlijs, *Mugemangango* pret Beļģiju, CE:ECHR:2020:0710JUD000031015, 130. punkts un tajā minētā judikatūra).

80 Tomēr ECPAK 13. pantā sniegtā aizsardzība arī nevar tikt uzskatīta par absolūtu, jo apgalvotā pārkāpuma vai apgalvoto pārkāpumu kategorijas konteksts var pamatot iespējamo tiesību aizsardzības līdzekļu ierobežošanu (šajā nozīmē skat. ECT spriedumu, 2000. gada 26. oktobris, *Kudła* pret Poliju, CE:ECHR:2000:1026JUD003021096, 151. punkts). Turklāt no Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras izriet, ka ECPAK 6. panta 1. punkts ir *lex specialis* attiecībā pret ECPAK 13. pantu (šajā nozīmē skat. ECT spriedumu, 2006. gada 9. marts, *Menecheva* pret Krieviju, CE:ECHR:2006:0309JUD005926100, 105. punkts), un tādējādi šis pēdējais minētais pants nevar likt apšaubīt dalībvalstu tiesības attaisnot tādus 6. panta 1. punktā nostiprināto tiesību ierobežojumus kā šī sprieduma 78. pantā minētajā judikatūrā paredzētie.

81 Tādējādi Vispārējā tiesa nav pieļāvusi tiesību kļūdu, būtībā uzskatot, ka ne LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējais teikums un LESD 275. pants, lasot tos kopsakarā ar Hartas 47. pantu, ECPAK 6. panta 1. punktu un 13. pantu, kā arī LES 2. pantu, 3. panta 5. punktu un 6., 19., 21. un 23. pantu, ne atsaukšanās uz pamattiesību pārkāpumiem paši par sevi nepamato to, ka tā sevi atzītu par kompetentu izskatīt KS un KD celto prasību.

82 Šajā kontekstā jānoraida arī it īpaši Komisijas izvirzītā argumentācija, saskaņā ar kuru Vispārējai tiesai esot bijis jāatzīst sava kompetence, interpretējot LES 24. panta 1. punktu un LESD 275. panta otro daļu LES 6. panta 2. punkta pirmā teikuma gaismā. Šajā ziņā pietiek konstatēt, ka katrā ziņā saskaņā ar 8. protokola par [LES] 6. panta 2. punktu, kas attiecas uz Savienības pievienošanos Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai, 2. panta pirmo teikumu "nolīgumā [par šo pievienošanos] ir jānodrošina, ka Savienības pievienošanās neietekmē ne Savienības kompetenci, ne tās iestāžu pilnvaras". Tādējādi šo 6. panta 2. punktu nevar interpretēt tādējādi, ka ar to tiktu paplašināta Eiropas Savienības Tiesas kompetence, to attiecinot uz KĀDP jomu.

83 Tāpat, ņemot vērā šī sprieduma 71. punktā izklāstīto judikatūru, jānoraida arī Komisijas argumenti, saskaņā ar kuriem, pirmkārt, vienlīdzīgas attieksmes princips tiktu pārkāpts, ja KS un KD tiktu izslēgtas no Savienības tiesību aizsardzības tiesā sistēmas, un, otrkārt, Vispārējai tiesai būtu bijis jāpārbauda, ar kādiem citiem līdzekļiem KS un KD būtu varējušas panākt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā.

84 Līdz ar to pretēji tam, ko būtībā apgalvo Komisija, nevar arī uzskatīt, ka Vispārējai tiesai būtu bijis jāņem vērā fakts, ka ar *High Court of Justice* spriedumu valsts tiesa ir atzinusi, ka tai nav kompetences.

85 Otrām kārtām, apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka pārsūdzētā rīkojuma 37.–39. punktā Vispārējā tiesa ir kļūdaini piemērojusi 2020. gada 6. oktobra spriedumu *Bank Refah Kargaran* /Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793). Šajā ziņā jāatgādina, ka šajā spriedumā Tiesa gan atzina savu kompetenci lemt par prasību par zaudējumu atlīdzību, ciktāl tās mērķis bija saņemt atlīdzību par kaitējumu, kas esot nodarīts KĀDP lēmumos paredzēto ierobežojošo pasākumu dēļ.

86 Tomēr, atšķirībā no situācijas lietā, kurā tika pasludināts minētais spriedums, KS un KD celtā prasība neattiecas uz individuāliem ierobežojošiem pasākumiem. Tiesa ir precizējusi, ka attiecībā uz tādiem tiesību aktiem, kuri pieņemti, pamatojoties uz noteikumiem par KĀDP, tieši šo tiesību aktu individuālais raksturs saskaņā ar LESD 275. panta otro daļu dod piekļuvi Savienības tiesām (spriedumi, 2017. gada 28. marts, *Rosneft*, C-72/15, EU:C:2017:236, 103. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī šīsdienas spriedums, *Neves 77 Solutions*, C-351/22, 37. punkts).

87 Šādos apstākļos Vispārējai tiesai nevar pārmest, ka tā pārsūdzētā rīkojuma 37.–39. punktā ir uzskatījusi, ka šī prasība attiecās uz situāciju, kas ir radikāli atšķirīga no situācijas lietā, kurā pasludināts 2020. gada 6. oktobra spriedums *Bank Refah Kargaran*/Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793), un ka jautājums par Savienības tiesas kompetenci KĀDP jomā vispārīgi netika izskatīts minētajā spriedumā.

88 Šo secinājumu neatspēko apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentācija, saskaņā ar kuru Vispārējai tiesai esot bijis jāatzīst sava kompetence izskatīt prasību, ko KS un KD ir cēlušas, pamatojoties uz minēto spriedumu, tāpēc ka Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir izskatīt visas prasības par ārpuslīgumisko atbildību saskaņā ar LESD 268. un 340. pantu, tostarp KĀDP jomā, jo LES 24. pantā un LESD 275. pantā nav paredzēta atkāpe no šīs vispārējās kompetences.

89 Šajā ziņā jāatgādina, ka ir taisnība, ka atbilstoši LESD 340. panta otrajai daļai "ārpuslīgumiskās atbildības gadījumā Savienība saskaņā ar vispārējiem tiesību principiem, kas kopīgi visu dalībvalstu tiesību sistēmām, novērš jebkādu kaitējumu, ko radījušas Savienības iestādes vai to darbinieki, pildot savus pienākumus". Bez tam saskaņā ar LESD 268. pantu "Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir izskatīt lietas par kaitējuma novēršanu, ko paredz [LESD] 340. panta otrā un trešā daļa".

90 Turklāt saskaņā ar pastāvīgo judikatūru vienīgi Eiropas Savienības Tiesas – bet ne valsts tiesu – kompetencē ir izskatīt strīdus par Savienības ārpuslīgumisko atbildību (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1979. gada 13. februāris, *Granaria*, 101/78, EU:C:1979:38, 16. punkts, un 2021. gada 15. jūlijs, OH (Imunitāte pret tiesvedību), C-758/19, EU:C:2021:603, 22. punkts).

91 Tomēr jāprecizē, ka ne šīs kompetences ekskluzīvais raksturs, ne prasības par Savienības ārpuslīgumisko atbildību autonomija nevar paplašināt šai iestādei ar Līgumiem piešķirtās kompetences robežas. LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējā teikumā un LESD 275. pantā

noteikti šādi kompetences ierobežojumi, un attiecībā uz prasībām KĀDP jomā tie jāuzskata par *leges speciales* attiecībā pret LESD 268. un 340. pantu. Līdz ar to nevar atzīt, ka LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējais teikums un LESD 275. pants neattiecas uz prasībām par Savienības ārpuslīgumisko atbildību.

92 Šo secinājumu apstiprina Tiesas judikatūra, saskaņā ar kuru LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējā teikumā uz LESD 275. panta otro daļu ir norādīts, lai noteiktu nevis tās tiesvedības veidu, kurā Tiesa var pārbaudīt atsevišķu lēmumu likumību, bet gan to lēmumu veidu, kuru likumību Tiesa var pārbaudīt jebkādā tiesvedībā, kuras priekšmets ir šāda likumības pārbaude (spriedums, 2017. gada 28. marts, *Rosneft*, C-72/15, EU:C:2017:236, 70. punkts).

93 Trešām kārtām, jānoraida apelācijas sūdzības iesniedzēju arguments, saskaņā ar kuru Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, jo tā ir balstījusies uz judikatūru, kas izriet no 2021. gada 25. marta sprieduma *Carvalho* u.c./Parlaments un Padome (C-565/19 P, EU:C:2021:252) 69. un 78. punkta, lai pārsūdzētā rīkojuma 41. punktā nospriestu, ka, interpretējot Līgumu normas par Savienības tiesas kompetenci pamattiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā gaismā, nevar tikt izslēgti LESD skaidri paredzētie nosacījumi.

94 Proti, lai gan šī judikatūra attiecas uz atbilstoši LESD 263. panta ceturtajai daļai celtas atcelšanas prasības pieņemamības nosacījumiem, ir jākonstatē, kā ģenerāladvokāte to ir darījusi secinājumu 99. punktā, ka Vispārējā tiesa pamatoti varēja piemērot minēto judikatūru, izvērtējot savu kompetenci izskatīt KS un KD celto prasību, ciktāl šajā judikatūrā ir pausts interpretācijas princips, kas piemērojams visiem Līgumos paredzētajiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

95 Ceturtām kārtām un visbeidzot, no iepriekš minētā, it īpaši no šī sprieduma 71. punkta, izriet, ka ir jānoraida argumentācija, ar kuru KS un KD atbildes rakstā uz apelāciju lietā C-44/22 P būtībā apgalvo, ka LESD 298. panta 1. punkts un Hartas 41. pants apstiprina pieņēmumu, saskaņā ar kuru Vispārējai tiesai bija jāatzīst sava kompetence izskatīt viņu prasību.

96 Tādējādi lietā C-29/22 P izvirzītā vienīgā apelācijas sūdzības pamata pirmās daļas pirmais iebildums, otrās daļas otrais un trešais iebildums un trešā daļa, kā arī apelācijas sūdzībā lietā C-44/22 P izvirzītā pirmā pamata pirmā un otrā daļa, otrā pamata otrā daļa, trešais pamats un ceturtā pamata otrā daļa ir jānoraida.

Par apelācijas sūdzības lietā C-29/22 P vienīgā pamata pirmās daļas otro iebildumu un otrās daļas pirmo iebildumu, kā arī par apelācijas sūdzības lietā C-44/22 P pirmā pamata trešo daļu un otrā pamata pirmo daļu

Lietas dalībnieku argumenti

97 Apelācijas sūdzības iesniedzējas būtībā apgalvo, ka pārsūdzētā rīkojuma 34.–36. punktā Vispārējā tiesa ir šauri un selektīvi interpretējusi judikatūru, kas izriet no 2015. gada 12. novembra sprieduma *Elitaliana*/*Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753), 2016. gada 19. jūlija sprieduma H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569), kā arī 2020. gada 25. jūnija sprieduma *Satcen*/KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492), ciktāl tā ierobežoja savu kompetenci, to attiecinot uz gadījumiem, uz kuriem attiecas šī judikatūra, proti, it īpaši uz kopējās drošības un aizsardzības politikas (turpmāk tekstā – "KDAP") misijas personāla vadību, kā arī tāda publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, kas ietver izdevumus, kuri jāsedz no Savienības budžeta. Komisija apgalvo, ka, šādi rīkojoties, Vispārējā tiesa šīs judikatūras analīzi ir ierobežojusi ar vienkāršu faktu

salīdzinājumu ar faktiem, kas raksturo šo lietu, un ka minētā judikatūra ir piemērojama šajā lietā, jo KĀDP ir tikai konteksts, kurā ir notikuši apgalvotie ar Hartu un ECPAK aizsargāto KS un KD tiesību pārkāpumi.

98 Turklāt KS un KD apgalvo, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 39. punktā ir pieļāvusi tiesību kļūdu, jo tā ir uzskatījusi, ka jebkurš pasākums, ko Savienības iestādes ir pieņēmušas saskaņā ar LES 24. panta 1. punktu, attiecas uz "KĀDP noteikšanu un īstenošanu" un tādējādi neietilpst Eiropas Savienības Tiesas kompetencē. Jēdzieni "noteikšana" un "īstenošana" esot ietverti nevis LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējā teikumā, kas attiecas uz Eiropas Savienības Tiesas kompetenci, bet gan šīs tiesību normas otrajā teikumā. Tādējādi Vispārējā tiesa neesot ņēmusi vērā minētās tiesību normas jēgu un tās autoru nodomu. Turklāt Vispārējā tiesa esot pieņēmusi, ka šajā lietā aplūkotajām darbībām un bezdarbībai ir tīri politisks raksturs, tikai tādēļ vien, ka tās ir veiktas Savienības kompetences ietvaros KĀDP jomā, un no tā esot secinājusi, ka uz tām attiecas šī pati tiesību norma. Tiesas sēdē KS un KD piebilda, ka jautājums par Eiropas Savienības Tiesas kompetenci ir jāizvērtē katrā atsevišķā gadījumā.

99 Turklāt Komisija uzskata, ka pārsūdzētā rīkojuma 23., 28. un 39. punktā ir pieļautas tiesību kļūdas, jo Vispārējā tiesa, nesniedzot papildu paskaidrojumus, ir uzskatījusi, ka KS un KD celtās prasības pamatā ir darbības vai bezdarbība, kas attiecas uz politiskiem vai stratēģiskiem jautājumiem saistībā ar *Eulex Kosovo*, un tādējādi attiecas uz KĀDP noteikšanu un īstenošanu, tā vietā, lai šo prasību kvalificētu kā prasību par zaudējumu atlīdzību saistībā ar apgalvotajiem "cilvēka pamattiesību" pārkāpumiem. Proti, Vispārējā tiesa neesot pārbaudījusi vai juridiski kvalificējusi ne apgalvoto Savienības tiesību pārkāpumu raksturu, ne šīs darbības un bezdarbību.

100 Turklāt Komisija uzskata, ka Vispārējā tiesa nav detalizēti izklāstījusi nosacījumus, kuriem jābūt izpildītiem, lai darbības vai bezdarbība varētu tikt kvalificētas kā "stratēģiskas" vai "politikas", nedz arī precizējusi, kādas būtu šādas kvalifikācijas sekas attiecībā uz LES 24. panta 1. punkta otrajā daļā un LESD 275. panta pirmajā daļā paredzēto Eiropas Savienības Tiesas kompetences KĀDP jomā izslēgšanas interpretāciju. Tomēr esot būtiski noteikt šīs izslēgšanas piemērošanas jomu, kas nevar tikt ierobežota ne ar formālo kritēriju, saskaņā ar kuru attiecīgais pasākums ietilpst KĀDP jomā, kā tas izrietot no 2016. gada 19. jūlija sprieduma H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569) 42. un 43. punkta, ne arī ar šo darbību vai bezdarbības "stratēģiska" vai "politiska" rakstura gadījumu. Šajā ziņā aprobežojoties ar atsauci uz argumentiem, ko KS un KD izvirzījušas savas prasības pamatojumam, Vispārējā tiesa esot sniegusi apļveida argumentāciju. Komisija uzskata, ka šī prasība, lai gan tā ietilpst KĀDP kontekstā, attiecas uz iespējamiem cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar *Eulex Kosovo* misijas īstenošanu, un tādējādi tā ir saistīta ar tās administratīvo darbību. Pretēji tam, kā tas ir it īpaši misijas izveidošanas vai tās mērķu un uzdevumu definēšanas gadījumā, pienākumi pamattiesību jomā neietilpstot ne KĀDP, ne politisku vai stratēģisku jautājumu un izvēļu jomā.

101 Tiesas sēdē Komisija piebilda, ka, lai konstatētu Eiropas Savienības Tiesas kompetenci pārbaudīt apgalvotos pamattiesību pārkāpumus, esot jāpierāda, ka pastāv tieša cēloņsakarība starp apgalvoto pamattiesību pārkāpumu un katru no attiecīgajiem aktiem un bezdarbību. Šajā lietā šāda saikne varētu tikt konstatēta bez grūtībām, ņemot vērā attiecīgos cilvēktiesību pārkāpumus, kurus ir konstatējusi izvērtēšanas komisija.

102 Tiesas sēdē Beļģijas Karaliste, Luksemburgas Lielhercogiste, Nīderlandes Karaliste, Austrijas Republika un Zviedrijas Karaliste būtībā apgalvoja, ka tam, vai attiecīgajām darbībām un bezdarbībai ir politisks vai stratēģisks raksturs, nav nekādas nozīmes, pārbaudot Eiropas

Savienības Tiesas kompetenci KĀDP jomā, jo šīs darbības un bezdarbība attiecas uz pamattiesību pārkāpumiem. Šādā gadījumā LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējā teikumā un LESD 275. panta pirmajā daļā paredzētā šīs iestādes kompetences izslēgšana neesot piemērojama.

103 Turklāt Rumānija norādīja, ka pamattiesības jāievēro visās Savienības tiesību jomās, tostarp KĀDP jomā. Tomēr, tā kā *actio popularis* ir izslēgta, attiecīgajai personai būtu jāuzsāk apstrīdēšanas procedūra attiecībā uz valsts tiesībās atzītām tiesībām, kā arī jāpierāda, ka tā ir tieši cietusi no strīdīgā pasākuma sekām, lai noteiktu Eiropas Savienības Tiesas kompetenci, kā tas izrietot no Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021. gada 7. maija sprieduma *Xero Flor w Polsce sp. z. o. o. c.* pret Poliju (CE:ECHR:2021:0507JUD000490718, 187. punkts) attiecībā uz ECPAK 6. panta 1. punktu.

104 Somijas Republika uzskata, ka Eiropas Savienības Tiesas kompetences izslēgšana KĀDP jomā ir paredzēta, lai saglabātu institucionālo līdzsvaru. No tā izrietot, ka minētā izslēgšana attiecas tikai uz pasākumiem, kas saistīti ar šīs politikas noteikšanu, un it īpaši uz KDAP, savukārt šīs iestādes kompetencē esot pārbaudīt darbības un bezdarbību, kuras pieļautas, praktiski īstenojot minēto politiku, kā tas ir šajā lietā.

105 Padome un EĀDD atbild, ka, pretēji tam, kā tas bija lietās, kurās pasludināts 2015. gada 12. novembra spriedums *Elitaliana*/*Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753), 2016. gada 19. jūlija spriedums H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569), kā arī 2020. gada 25. jūnija spriedums *Satcen*/KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492), darbības un bezdarbība, uz kurām attiecas KS un KD celtā prasība, nav saistītas ar vienkāršu personālvadību, darba strīdiem vai tāda akta īstenošanu, kas, lai gan to operacionālos nolūkos pieņēmusi iestāde, uz ko attiecas KĀDP, ir balstīts uz LESD. Šīs darbības un bezdarbība attiecoties uz politiskiem vai stratēģiskiem jautājumiem šīs politikas jomā, it īpaši, ciktāl tās attiecas uz *Eulex Kosovo* piešķirtajām pilnvarām un resursiem, kas šo pilnvaru īstenošanai nodoti šīs misijas rīcībā. No tā izriet, ka Eiropas Savienības Tiesai saskaņā ar LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējo teikumu un LESD 275. pantu nav kompetences izskatīt šo prasību.

106 Padome uzskata, ka no ģenerāladvokāta M. Bobeka [*M. Bobek*] secinājumu lietā *Satcen*/KF (C-14/19 P, EU:C:2020:220) 57.–61. punkta izriet, ka atbilstoši šīm tiesību normām Eiropas Savienības Tiesai nav kompetences KĀDP jomā, ja Savienības akts, pirmkārt, formāli ir balstīts uz noteikumiem par šo politiku un, otrkārt, pēc satura atbilst minētajā politikā ietilpstošam pasākumam. Tādējādi šīs pēdējās minētās iestādes kompetence neattiecoties uz pasākumiem, kas ietilpst KĀDP pašā būtībā, it īpaši KDAP, gan attiecībā uz to pasākumu likumību, kas saistīti ar šīs politikas noteikšanu un īstenošanu, gan attiecībā uz Savienības ārpuslīgumiskās atbildības iestāšanos, kas izriet no darbībām vai bezdarbības šajā jomā.

107 Turklāt Padome apgalvo, ka, lai saglabātu LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējā teikuma un LESD 275. panta lietderīgo iedarbību, jāatrod atbilstošs kritērijs, lai noteiktu Eiropas Savienības Tiesas kompetenci KĀDP jomā. Šis kritērijs varētu būt saistīts ar Savienības tiesību sistēmas vispārējo principu, kā, piemēram, labas pārvaldības principa piemērošanu, un tam būtu jāļauj saglabāt skaidru nošķirumu starp aktiem, kas ietver politiska rakstura diskrecionāru izvēli, neatkarīgi no tā, vai tie ir paredzēti KĀDP lēmumos vai uz KĀDP pamata pieņemtajos aktos, un administratīvajiem aktiem, ar kuriem īsteno konkrētas darbības. Atļaut veikt pārbaudi tiesā attiecībā uz *Eulex Kosovo* spēju līmeni un sadalījumu nozīmētu, ka Savienības rīcība KDAP jomā ietver pienākumu sasniegt rezultātu katru reizi, kad Savienība nolemj iesaistīties, lai panāktu, ka tiek ievēroti LES 21. panta 1. punktā noteiktie principi, un tas neesot paredzēts Līgumos un neesot saderīgi ar tādas kompetences īstenošanu, kas ietver sarežģītu politisku izvēli, kura ir atkarīga tostarp no tādu ārējo subjektu rīcības, uz kuriem neattiecas Savienības noteikumi.

108 Tiesas sēdē Padome piebilda, ka Eiropas Savienības Tiesas kompetence KĀDP jomā jāanalizē katrā atsevišķā gadījumā, jo šīs pēdējās minētās iestādes kompetencē ir tikai interpretēt vai pārbaudīt konkrētu šīs politikas īstenošanas aktu, nevis vispārpiemērojamu aktu tiesiskumu. Šajā lietā Eiropas Savienības Tiesai varētu būt kompetence pārbaudīt, vai *Eulex Kosovo* ir pārkāpusi KS un KD pamattiesības šīs misijas veiktās izmeklēšanas ietvaros, savukārt minētās misijas izpildpilnvaru atsaukšana ar Lēmumu 2018/856 un jautājums par to, vai tai ir piešķirti pietiekami resursi, esot politiski vai stratēģiski jautājumi.

109 Turklāt EĀDD uzskata, ka KS un KD celtajā prasībā minētās darbības un bezdarbība esot vai nu *Eulex Kosovo* operacionālas darbības, vai arī politiski vai stratēģiski jautājumi. Tas, ka šī misija veic izmeklēšanu vai atturas to darīt, esot pasākums, kas ietilpst vienīgi KĀDP jomā. Taču šādas misijas veiktās darbības varētu tikt pārbaudītas tiesā tikai tad, ja tās pilnvaru izpildē būtu pieļautas acīmredzamas kļūdas vai ja tā rīkotos patvaļīgi. Tomēr šajā gadījumā tas tā neesot.

110 Tiesas sēdē EĀDD piebilda, ka stratēģisko pamatnostādņu noteikšana LES 26. panta izpratnē, lēmumi, kas attiecas uz operacionālām darbībām saskaņā ar LES 28. pantu, Savienības nostāja īpašos ģeogrāfiskos jautājumos saskaņā ar LES 29. pantu un lēmums iecelt īpašo pārstāvi saskaņā ar LES 33. pantu attiecas uz KĀDP pašu būtību un tādēļ nevar tikt pārbaudīti tiesā. Turklāt LES 43. panta 2. punktā esot paredzēts vairāku uzdevumu saraksts, kas jāveic KDAP misijām. Šis saraksts ilustrējot to lēmumu veidu, kuri nav pakļauti Eiropas Savienības Tiesas pārbaudei, jo Padome ir tā, kas nolemj īstenot tostarp humānās palīdzības un evakuācijas misijas, kā arī militārās konsultēšanas un palīdzības misijas. Savukārt tādi izpildlēmumi, ko it īpaši Komisija vai pati attiecīgā misija pieņēmusi, pamatojoties uz Padomes aktiem, piemēram, saistībā ar personāla nodarbināšanu Vienotās rīcības 2008/124, kurā grozījumi izdarīti ar Lēmumu 2014/349, 15.a panta izpratnē, varētu būt šādas pārbaudes tiesā priekšmets.

111 Francijas Republika tiesas sēdē apgalvoja, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2006. gada 14. decembra spriedumā (*Markovic* u.c. pret Itāliju, CE:ECHR:2006:1214JUD000139803) ir atzinusi, ka noteiktas ārpolitikas darbības neietilpst tiesas kompetencē. Tādējādi esot jānošķir, no vienas puses, tikai administratīvās pārvaldības akti, kas nav nesaraujami saistīti ar KĀDP un kam nav politiskas konotācijas, un, no otras puses, akti, kuru mērķis ir veicināt KĀDP veikšanu, nosacīšanu vai īstenošanu. Šajā gadījumā darbības un bezdarbība, uz ko attiecas KS un KD celtā prasība, ietilpstot šajā pēdējā tiesību aktu kategorijā un neesot nodalāmas no šīs politikas, jo tā ir šo lietu centrā, un tādēļ tikai valsts tiesas esot kompetentas pārbaudīt šīs darbības un bezdarbību. It īpaši lēmums par izmeklēšanas uzsākšanu esot tieši saistīts ar *Eulex Kosovo* misijas veikšanu. Līdz ar to runa neesot par vadības darbību vai lēmumu. Turklāt Komisijas piedāvātajam tiešas saiknes kritērijam neesot nozīmes, jo, lai novērtētu Eiropas Savienības Tiesas kompetenci, noteicošais esot apstrīdētā akta materiālais saturs, nevis izvirzītie pamati.

112 Čehijas Republika tiesas sēdē apgalvoja, ka KĀDP īpašais raksturs ir jāaizsargā un ka uz šo politiku attiecas īpaši noteikumi un procedūras, tostarp saistībā ar Eiropas Savienības Tiesas kompetenci. Tādējādi esot iespējams rast līdzsvaru starp nepieciešamību aizsargāt šos noteikumus un īpašās procedūras, no vienas puses, un pamattiesību efektīvas tiesību aizsardzības tiesā garantiju, no otras puses.

Tiesas vērtējums

113 Ar apelācijas sūdzībā lietā C-29/22 P izvirzītā vienīgā pamata pirmās daļas otro iebildumu un otrās daļas pirmo iebildumu, kā arī ar lietā C-44/22 P izvirzītā pirmā pamata trešo daļu un otrā pamata pirmo daļu apelācijas sūdzības iesniedzējas būtībā Vispārējai tiesai pārmet, pirmkārt, ka tā

pārsūdzētā rīkojuma 34.–36. punktā ir pieļāvusi tiesību kļūdu, nospriezdama, ka Tiesas judikatūra, kas izriet no 2015. gada 12. novembra sprieduma *Elitaliana*/*Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753), 2016. gada 19. jūlija sprieduma H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569), kā arī 2020. gada 25. jūnija sprieduma *Satcen*/KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492), šajā lietā nav piemērojama un, otrkārt, atzinusi, ka tās kompetencē nav izskatīt KS un KD celto prasību tāpēc, ka tās pamatā ir darbības un bezdarbība, uz kurām attiecas ar *Eulex Kosovo* saistīti politiski un stratēģiski jautājumi un kuras attiecas uz KĀDP noteikšanu un īstenošanu. Šajā pēdējā ziņā KS un KD uzskata, ka šī rīkojuma 39. punktā ir pieļauta tiesību kļūda, savukārt Komisija apstrīd minētā rīkojuma 23., 28. un 39. punktu.

114 Vispirms jāprecizē, ka 23. punktā Vispārējā tiesa ir vienīgi izklāstījusi KS un KD prasībā izvirzītos argumentus. Tā kā Komisija nenorāda uz šo argumentu sagrozīšanu, uzreiz ir jānoraida tās apelācijas sūdzības otrā pamata pirmā daļa, ciktāl tā attiecas uz šo 23. punktu, jo tā izriet no pārsūdzētā rīkojuma kļūdainas interpretācijas.

115 Turklāt jāatgādina, ka no šī sprieduma 63. punktā minētās judikatūras izriet, ka, pārbaudot Eiropas Savienības Tiesas kompetenci izskatīt prasību, kuras priekšmets ir akti vai bezdarbība, kas ietilpst KĀDP, vispirms jāpārbauda, vai šī situācija ir kāds no LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējā teikumā un LESD 275. panta otrajā daļā paredzētajiem gadījumiem, kuros šī kompetence ir *expressis verbis* atzīta.

116 Ja tas tā nav, pēc tam jāpārbauda, vai – kā būtībā izriet no Tiesas judikatūras, kuras pamatā ir 2015. gada 12. novembra spriedums *Elitaliana*/*Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753) 49. punkts, 2016. gada 19. jūlija sprieduma H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569) 55. punkts, kā arī 2020. gada 25. jūnijs sprieduma *Satcen*/KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492) 66. punkts, – Eiropas Savienības Tiesas kompetenci var balstīt uz apstākli, ka attiecīgās darbības un bezdarbība nav tieši saistītas ar politiskām vai stratēģiskām izvēlēm, ko Savienības iestādes, struktūras un organizācijas izdara KĀDP un it īpaši – KDAP jomā.

117 Tādējādi, ja attiecīgās darbības un bezdarbība nav tieši saistītas ar šīm politiskajām vai stratēģiskajām izvēlēm, Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir izvērtēt šo darbību vai bezdarbības tiesiskumu vai tās interpretēt. Savukārt, ja šīs darbības vai bezdarbība ir tieši saistītas ar minētajām politiskajām vai stratēģiskajām izvēlēm, šai iestādei ir jāatzīst, ka tai nav kompetences.

118 No tā izriet, ka saskaņā ar LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējo teikumu un LESD 275. panta pirmo daļu Eiropas Savienības Tiesas kompetencē nav izvērtēt tādu darbību vai bezdarbības tiesiskumu vai tās interpretēt, kas ir tieši saistītas ar KĀDP, it īpaši KDAP veikšanu, noteikšanu vai īstenošanu, proti, it īpaši tas skar Savienības stratēģisko interešu identificēšanu, kā arī gan uz Savienības veicamo darbību un ieņemamās nostājas noteikšanu, gan uz KĀDP vispārējām pamatnostādnēm LES 24.–26., 28., 29., 37., 38., 42. un 43. panta izpratnē.

119 Kā izriet no šī sprieduma 62., 68.–73., 77.–80. un 91. punkta, šis apsvērums, pirmkārt, atbilst šo tiesību normu – kurās principā ir izslēgta Eiropas Savienības Tiesas kompetence KĀDP jomā – formulējumam, otrkārt, to apstiprina šo tiesību normu konteksts, jo tas ļauj saglabāt minēto tiesību normu lietderīgo iedarbību, tomēr nepamatoti neapdraudot tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, un, treškārt, atbilst šo pašu tiesību normu mērķim.

120 Tomēr jāpārbauda, pirmkārt, vai Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu pārsūdzētā rīkojuma 28., 33.–36. un 39. punktā, ciktāl, lai noraidītu savu kompetenci, pamatojoties uz LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējo teikumu un LESD 275. panta pirmo daļu, tā ir piemērojusi kritēriju, saskaņā ar kuru ir jāpārbauda, vai darbības un bezdarbība, uz ko attiecas KS un KD celtā prasība, ietilpst "politiskos vai stratēģiskos jautājumos, kas saistīti ar [*Eulex Kosovo*]", kuri attiecas uz "KĀDP noteikšanu un īstenošanu", un, otrkārt, vai šis kritērijs šajā lietā ir piemērots kļūdaini.

121 Šajā ziņā ir konkrēti jāanalizē katra attiecīgajā prasībā minētā darbība un bezdarbība, kas attiecas uz KĀDP, un it īpaši KDAP, vienlaikus ņemot vērā, ka tiesiskās drošības mērķis prasa, lai Savienības tiesa varētu lemt par savu kompetenci, nebūdama spiesta izskatīt lietu pēc būtības (pēc analoģijas skat. spriedumus, 1997. gada 3. jūlijs, *Benincasa*, C-269/95, EU:C:1997:337, 27. punkts, un 2024. gada 8. februāris, *Inkreal*, C-566/22, EU:C:2024:123, 27. punkts).

122 Pirmām kārtām, šajā lietā pārsūdzētā rīkojuma 28., 33.–36. un 39. punktā Vispārējā tiesa konstatēja, ka uz KS un KD celto prasību neattiecas gadījumi, kuros LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējā teikumā un LESD 275. panta otrajā daļā ir skaidri paredzēts, ka Eiropas Savienības Tiesai ir kompetence KĀDP jomā, un tas šajās apelācijas sūdzībās nav apstrīdēts.

123 Otrām kārtām, Vispārējā tiesa būtībā uzskatīja, ka šajā prasībā minētās darbības un bezdarbība, ņemot vērā to politisko un stratēģisko raksturu, kā arī to saistību ar KĀDP noteikšanu un īstenošanu, ir tieši saistīti ar šo politiku.

124 Šādos apstākļos jāizvērtē, vai Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 28. un 39. punktā ir pieļāvusi tiesību kļūdu, atzīdama, ka tās kompetencē nav izskatīt KS un KD celto prasību, pamatojoties uz to, ka katra no šajā prasībā un šā sprieduma 20. punktā minētajām darbībām vai bezdarbība bija tieši saistītas ar KĀDP politiskās vai stratēģiskās izvēles noteikšanu un īstenošanu.

125 Pirmkārt, prasības pamatojumam KS un KD atsaucās uz to, ka *Eulex Kosovo* esot pārkāpusi ECPAK 2. un 3. pantu, kā arī Hartas 2. un 4. pantu, jo neesot veikta pienācīga izmeklēšana tās izpildpilnvaru īstenošanai nepieciešamo līdzekļu un atbilstoša šīs misijas personāla trūkuma dēļ.

126 Attiecībā uz apgalvoto nepieciešamo resursu trūkumu jānorāda, ka līdzekļi, kas nodoti KĀDP misijas, it īpaši KDAP misijas, rīcībā, pamatojoties uz LES 28. panta 1. punkta pirmo daļu, ir tieši saistīti ar KĀDP ietvaros veiktajām politiskajām vai stratēģiskajām izvēlēm, kā to būtībā ir uzskatījusi Vispārējā tiesa.

127 Savukārt, runājot par apgalvoto *Eulex Kosovo* atbilstošā personāla trūkumu, tās spēja nodarbināt personālu, kas izriet no Vienotās rīcības 2008/124, kurā grozījumi izdarīti ar Lēmumu 2014/349, 15.a panta, ir ikdienas pārvaldības akts, kas ietilpst minētās misijas pilnvaru īstenošanā. Tādējādi misijai tās rīcībā nodoto resursu ietvaros ir jāraugās, lai tās nodarbinātais personāls būtu atbilstošs.

128 Taču pretēji apgalvojumam par nepieciešamo resursu trūkumu *Eulex Kosovo* pieņemtie lēmumi attiecībā uz šīs misijas personāla izvēli nav tieši saistīti ar politiskām un stratēģiskām izvēlēm, ko šī misija veic KĀDP ietvaros. No tā izriet, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, uzskatot, ka apgalvotā atbilstošā personāla neesamība ir saistīta ar politiskiem vai stratēģiskiem jautājumiem, kas attiecas uz KĀDP noteikšanu un īstenošanu.

129 Otrkārt, prasības pamatojumam KS un KD norādīja uz ECPAK 6. panta 1. punkta un 13. panta, kā arī Hartas 47. panta pārkāpumu, jo neesot tiesību normu, kurās būtu paredzēta juridiskā palīdzība procedūrās, kas norisinās izvērtēšanas komisijā, un tiesību aizsardzības līdzeklis pret konstatētajiem pārkāpumiem, un kuras ļautu šai komisijai panākt savu lēmumu izpildi.

130 Attiecībā uz to, ka nav tiesību normu, kurās būtu paredzēta juridiskā palīdzība procedūrās, kas norisinās izvērtēšanas komisijā, jākonstatē, ka šī KS un KD celtās prasības daļa attiecas uz šīs komisijas – kura, kā izriet no šī sprieduma 6. punkta, ir atbildīga par sūdzību, kas iesniegtas par *Eulex Kosovo* izdarītajiem cilvēktiesību pārkāpumiem, izskatīšanu – procesuālajiem noteikumiem. Taču šie tīri procesuālie noteikumi nav tieši saistīti ar politiskām vai stratēģiskām izvēlēm KĀDP ietvaros. Līdz ar to pārsūdzētā rīkojuma 28. un 39. punktā ir pieļautas tiesību kļūdas, ciktāl tie attiecas uz šādu procesuālo tiesību normu neesamību.

131 Tāpat attiecībā uz izvērtēšanas komisijai piešķirto izpildes pilnvaru vai tiesību aizsardzības līdzekļu neesamību saistībā ar šīs izvērtēšanas komisijas konstatētajiem pārkāpumiem jānorāda, ka saskaņā ar Vienotās rīcības 2008/124 1. un 2. pantu *Eulex Kosovo* misija tika izveidota, lai palīdzētu Kosovas iestādēm, tiesu iestādēm un tiesībaizsardzības iestādēm to darbā, tiecoties panākt stabilitāti un atbildīgumu un turpinot veidot un stiprinot neatkarīgu un daudznacionālu tiesu sistēmu, kā arī daudznacionālu policijas un muitas dienestu, nodrošinot, ka šo iestāžu darbs norit bez politiskas iejaukšanās, un ievērojot starptautiski atzītus standartus un Eiropas labāko praksi. Tādējādi lēmums pakļaut vai nepakļaut šīs misijas darbību vai bezdarbību kontroles mehānismam, kas atbilst šīm normām, nav tieši saistīts ar politiskām vai stratēģiskām izvēlēm, kuras attiektos uz minēto misiju, bet gan tikai ar tās administratīvās pārvaldības aspektu. Tādējādi Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 28. un 39. punktā ir pieļāvusi tiesību kļūdu, uzskatot, ka uz šo KS un KD celtās prasības daļu tieši attiecas šādas izvēles.

132 Treškārt, KS un KD prasības pamatojumam norādīja, ka nav veikti korektīvi pasākumi, kas ļautu novērst izvērtēšanas komisijas konstatētos pamattiesību pārkāpumus. Turklāt tās apgalvoja, ka ir notikusi pilnvaru nepareiza izmantošana vai ļaunprātīga izmantošana, pirmām kārtām, tādu Padomes un EĀDD apgalvojumu dēļ, saskaņā ar kuriem *Eulex Kosovo* esot darījusi visu iespējamo, lai izmeklētu attiecīgos noziegumus, un izvērtēšanas komisija neesot bijusi iecerēta kā tiesu iestāde, un, otrām kārtām, tādēļ, ka KD lietu par kara noziegumu nav juridiski nopietni izskatījusi ne šī misija, ne Specializētā prokuratūra izmeklēšanas jautājumos, nedz arī par to ir notikusi saukšana pie atbildības Kosovas specializētajā palātā.

133 Šajā ziņā jānorāda, ka tas, ka nebija ne šo korektīvo pasākumu, ne rūpīgas juridiskās pārbaudes šajā lietā, attiecas uz to, ka nav noteikti individuāli pasākumi saistībā ar KS un KD īpašajām situācijām, un tas nav tieši saistīts ar KĀDP ietvaros veiktām politiskajām vai stratēģiskajām izvēlēm. Tas pats attiecas uz Padomes un EĀDD apgalvojumu, ka šī misija ir darījusi visu iespējamo, lai izmeklētu attiecīgos noziegumus.

134 Attiecībā uz apgalvojumu, ka izvērtēšanas komisija nav paredzēta kā tiesu iestāde, jākonstatē, ka runa ir par aktu, kam nav saistoša rakstura.

135 Šādos apstākļos šī sprieduma 132. punktā minētās darbības un bezdarbība nevar tikt tieši saistītas ar politiskām vai stratēģiskām izvēlēm, kas veiktas KĀDP jomā, un tādēļ 28. un 39. punktā ir pieļauta tiesību kļūda, ciktāl Vispārējā tiesa ir uzskatījusi, ka šīs darbības vai bezdarbība attiecas uz politiskiem vai stratēģiskiem jautājumiem saistībā ar šīs politikas noteikšanu un īstenošanu.

136 Ceturtkārt, lēmums atsaukt KĀDP misijas, it īpaši KDAP misijas, izpildpilnvaras ir tieši saistīts ar šādām izvēlēm LES 28. panta 1. punkta un 43. panta 2. punkta izpratnē. Tādējādi Vispārējā tiesa nav pieļāvusi tiesību kļūdu, ciktāl tā ir atzinusi, ka tās kompetencē nav lemt par iebildumiem saistībā ar *Eulex Kosovo* izpildpilnvaru atsaukšanu ar Lēmumu 2018/856, ar kuru ir atcelts Vienotās rīcības 2008/124 3. panta d) punktā paredzētais šīs misijas pienākums nodrošināt, lai noteiktus noziegumus "pienācīgi izmeklē, par tiem sauc pie atbildības, tos izskata un sodus izpilda".

137 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ir jāapmierina apelācijas sūdzības lietā C-29/22 P vienīgā pamata pirmās daļas otrais iebildums un otrās daļas pirmais iebildums, kā arī lietā C-44/22 P izvirzītā pirmā pamata trešā daļa un otrā pamata pirmā daļa, un līdz ar to pārsūdzētais rīkojums jāatceļ, ciktāl tā 28. un 39. punktā Vispārējā tiesa ir atzinusi, ka KS un KD celtās prasības izskatīšana acīmredzami nav tās kompetencē, jo tā attiecas uz politiskiem vai stratēģiskiem jautājumiem saistībā ar KĀDP noteikšanu un īstenošanu, ciktāl šī prasība attiecas uz:

– ECPAK 2. un 3. panta, kā arī Hartas 2. un 4. panta pārkāpumu, ko ir pieļāvusi *Eulex Kosovo*, jo šīs misijas izpildpilnvaru īstenošanai atbilstoša personāla trūkuma dēļ nav veikta pienācīga izmeklēšana par viņu ģimenes locekļu pazušanu un nogalināšanu; šo pārkāpumu izvērtēšanas komisija ir konstatējusi 2015. gada 11. novembrī attiecībā uz KS un 2016. gada 19. oktobrī attiecībā uz KD;

– ECPAK 6. panta 1. punkta un 13. panta, kā arī Hartas 47. panta pārkāpumu tādu tiesību normu neesamības dēļ, kurās būtu paredzēta juridiskā palīdzība prasītājiem, kuri ir tiesīgi piedalīties procedūrās izvērtēšanas komisijā, un tādēļ, ka šī izvērtēšanas komisija ir izveidota bez pilnvarām izpildīt savus lēmumus un bez tiesiskās aizsardzības līdzekļiem attiecībā uz konstatētajiem cilvēktiesību pārkāpumiem;

– to, ka nav veikti korektīvi pasākumi, lai pilnībā vai daļēji novērstu pirmajā un otrajā ievilkumā minētos pārkāpumus, lai gan, kā apgalvots, *Eulex Kosovo* vadītājs 2016. gada 29. aprīlī esot informējis Savienību par izvērtēšanas komisijas secinājumiem;

– Padomes un EĀDD pieļauto nepareizu vai ļaunprātīgu izpildvaras izmantošanu 2017. gada 12. oktobrī, tiem apgalvojot, ka *Eulex Kosovo* bija darījusi visu iespējamo, lai izmeklētu noziegumus, kuru upuri bija KS un KD ģimenes locekļi, un ka izvērtēšanas komisija nebija paredzēta kā tiesu iestāde;

– nepareizu vai ļaunprātīgu izpildvaras vai publiskās varas izmantošanu, nenodrošinot, ka *Eulex Kosovo* un/vai Specializētā prokuratūra izmeklēšanas jautājumos veic juridiski rūpīgu pārbaudi KD lietā par kara noziegumu un par to notiek saukšana pie atbildības Kosovas specializētajā palātā.

138 Pārējā daļā apelācijas sūdzībā lietā C-29/22 P izvirzītā vienīgā pamata pirmās daļas otrais iebildums un otrās daļas pirmais iebildums, kā arī lietā C-44/22 P izvirzītā pirmā pamata trešā daļa un otrā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

Par apelācijas sūdzības lietā C-29/22 P vienīgā pamata ceturto daļu

Lietas dalībnieku argumenti

139 Ar vienīgā pamata ceturto daļu KS un KD, pirmām kārtām, apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, neizvērtējot būtiskas prasības daļas un pietiekami nepamatojot savu secinājumu, saskaņā ar kuru tās kompetencē acīmredzami nav izskatīt šo prasību. Proti, neviens apstāklis nepierādot, ka tā būtu aplūkojusi 2020. gada 6. oktobra spriedumā *Bank Refah Kargaran*/Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793) noteiktos tiesību principus vai ka tā būtu ņēmusi vērā Komisijas argumentu, saskaņā ar kuru neesot iedomājams, ka Savienības tiesību sistēma ļautu Savienības rīcību interpretēt tādējādi, ka ar to tiktu pārkāpti tās pamatprincipi, bez jebkādas to privātpersonu aizsardzības, kuru tiesības šādi ir pārkāptas. Turklāt Vispārējai tiesai esot bijis jāatbild uz detalizētajiem Komisijas izvirzītajiem argumentiem par Hartas un ECPAK nozīmīgumu, lai lemtu par savu kompetenci. Bez tam Vispārējā tiesa neesot ņēmusi vērā nedz *High Court of Justice* spriedumu, nedz pārsūdzētā rīkojuma sekas attiecībā uz KS un KD. Šis pamatojuma trūkums esot īpaši nopietns, ņemot vērā pamattiesību pārkāpumu, kas bija minētās prasības priekšmets, smagumu.

140 Otrām kārtām, KS un KD apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir nepareizi sapratusi viņu argumentus, jo pārsūdzētā rīkojuma 23. un 28. punktā tā ir atsaukusies uz "politiskiem vai stratēģiskiem jautājumiem". Viņu mērķis neesot bijis ar šiem argumentiem apstrīdēt Savienības politiskās vai stratēģiskās izvēles izveidot *Eulex Kosovo*, bet gan šai misijai uzticētās izpildpilnvaras, it īpaši attiecībā uz tādas izmeklēšanas veikšanu, kas neietilpst KĀDP būtībā un varētu notikt citā kontekstā.

141 Trešām kārtām, KS un KD apgalvo, ka pretēji tam, kas izriet no šī rīkojuma 40. punkta, viņas nav apgalvojušas, ka Vispārējai tiesai bija jāatzīst sava kompetence izskatīt prasību tikai tādēļ vien, ka šāda atzīšana ir vienīgais līdzeklis, kas viņām garantētu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā.

142 Komisija piekrīt KS un KD argumentācijai, savukārt Padome un EĀDD to apstrīd.

Tiesas vērtējums

143 Ciktāl ar vienīgā pamata ceturto daļu KS un KD, pirmām kārtām, pārmet Vispārējai tiesai, ka tā nav atbildējusi uz dažiem viņu argumentiem un nav izpildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, jāatgādina, pirmām kārtām, ka apelācijas tiesvedībā Tiesas pārbaudes mērķis tostarp ir pārbaudīt, vai Vispārējā tiesa ir juridiski pietiekami atbildējusi uz visiem prasītāju izvirzītajiem argumentiem, un, otrkārt, ka ar pamatu par to, ka Vispārējā tiesa nav atbildējusi uz pirmajā instancē izvirzītajiem argumentiem, būtībā tiek apgalvots, ka nav izpildīts pienākums norādīt pamatojumu. Tomēr šis pienākums Vispārējai tiesai neliek sniegt izklāstu, kurā izsmeļoši un pa vienam būtu aplūkoti visi lietas dalībnieku paustie argumenti, un tādējādi Vispārējās tiesas pamatojums var būt netiešs, ar nosacījumu, ka tas ļauj ieinteresētajām personām saprast, kādu iemeslu dēļ Vispārējā tiesa nav piekritusi to argumentiem, un ļauj Tiesai iegūt pietiekami daudz informācijas, lai īstenotu savu pārbaudi (spriedums, 2023. gada 28. septembris, *Biochemical Engineering*/Komisija, C-123/21 P, EU:C:2023:708, 185. un 186. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

144 Šajā lietā, ciktāl KS un KD apgalvo, ka Vispārējā tiesa nav aplūkojusi 2020. gada 6. oktobra spriedumā *Bank Refah Kargaran*/Padome (C-134/19 P, EU:C:2020:793) noteiktos tiesību principus, jākonstatē, ka pārsūdzētā rīkojuma 37.–39. punktā Vispārējā tiesa ir skaidri norādījusi iemeslus, kuru dēļ tā uzskata, ka judikatūra, kas it īpaši izriet no minētā sprieduma 39. punkta, uz šo lietu neattiecas.

145 Turklāt Vispārējai tiesai nevar pārmest, ka tā nebūtu ņēmusi vērā Komisijas argumentu, saskaņā ar kuru neesot iedomājams, ka Savienības tiesību sistēma nepiešķir nekādu aizsardzību privātpersonām, kuru pamattiesības ir pārkāptas. Proti, pārsūdzētā rīkojuma 40. punktā Vispārējā tiesa būtībā uzskatīja, ka šī rīkojuma 29.–39. punktā ietvertā argumentācija nevar tikt apšaubīta tikai tādēļ vien, ka tās kompetences atzīšana ir vienīgais veids, kā nodrošināt KS un KD efektīvu tiesību aizsardzību tiesā.

146 Turklāt jākonstatē, ka pārsūdzētā rīkojuma 41. punktā Vispārējā tiesa ir atbildējusi uz Komisijas argumentu par Hartas un ECPAK nozīmīgumu, izvērtējot Eiropas Savienības Tiesas kompetenci.

147 Bez tam tiktāl, ciktāl KS un KD pārmet Vispārējai tiesai, ka tā nav ņēmusi vērā nedz *High Court of Justice* spriedumu, nedz pārsūdzētā rīkojuma sekas attiecībā uz viņām, runa ir par pārmetumiem, kas ir saistīti ar Vispārējās tiesas vērtējumu par tās kompetences esamību, un tādēļ, ņemot vērā to, kas izriet no šī sprieduma 83. un 84. punkta, ir noraidāmi.

148 Otrām kārtām, ciktāl KS un KD būtībā apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir sagrozījusi vai izkropļojusi viņu argumentus, jo pārsūdzētā rīkojuma 23. un 28. punktā tā ir atsaukusies uz "politiskiem vai stratēģiskiem jautājumiem", jāatgādina, ka, ja apelācijas sūdzības iesniedzējs apgalvo, ka ir sagrozīti tā argumenti, tam saskaņā ar LESD 256. pantu, Eiropas Savienības Tiesas statūtu 58. panta pirmo daļu un Tiesas Reglamenta 168. panta 1. punkta d) apakšpunktu ir precīzi jānorāda elementi, ko šī tiesa esot sagrozījusi, un jāuzrāda kļūdas analīzē, kuru dēļ, tā vērtējumā, Vispārējā tiesa šo sagrozīšanu ir veikusi (spriedums, 2023. gada 13. jūlijs, Komisija/*CK Telecoms UK Investments*, C-376/20 P, EU:C:2023:561, 212. punkts un tajā minētā judikatūra).

149 Ņemot vērā no prasības pieteikuma lietā, kurā tika izdots pārsūdzētais rīkojums, 27. un 28. punkta izrietošo, jākonstatē, ka šī rīkojuma 23. un 28. punktā Vispārējā tiesa nav nedz sagrozījusi, nedz izkropļojusi KS un KD argumentāciju.

150 Trešām kārtām, KS un KD būtībā norāda, ka Vispārējā tiesa ir sagrozījusi viņu argumentāciju, jo no pārsūdzētā rīkojuma 40. punkta izrietot, ka viņas ir apgalvojušas, ka tai bija jāatzīst sava kompetence izskatīt prasību tikai tādēļ vien, ka šāda atzīšana ir vienīgais līdzeklis viņām garantēt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā. Šajā ziņā pietiek konstatēt, ka, ņemot vērā šī sprieduma 145. punktā izklāstīto, šī argumentācija izriet no šī rīkojuma kļūdainas interpretācijas. Proti, no minētā rīkojuma 40. punkta izriet nevis tas, ka KS un KD ir norādījušas šo iemeslu vienīgi tādēļ, lai noteiktu šo kompetenci, bet gan, ka Vispārējās tiesas konstatējums par tās kompetences neesamību, kas izriet no minētā rīkojuma 29.–39. punkta, nevar tikt apšaubīts tikai tādēļ vien, ka nebija cita līdzekļa, lai viņām nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā.

151 Tādējādi apelācijas sūdzības lietā C-29/22 P vienīgā pamata ceturtā daļa ir jānoraida.

Par apelācijas sūdzības lietā C-44/22 P ceturtā pamata pirmo daļu

Lietas dalībnieku argumenti

152 Ceturtā pamata pirmajā daļā Komisija apgalvo, ka Vispārējai tiesai esot bijis jākonstatē Eiropas Savienības Tiesas ekskluzīvā kompetence izskatīt KS un KD celto prasību atbilstoši LESD 268., 340. un 344. pantam, kā arī Tiesas pastāvīgajai judikatūrai, kas it īpaši izriet no 1979. gada 13. februāra sprieduma *Granaria* (101/78, EU:C:1979:38) 14. punkta un no 2010. gada 29. jūlija sprieduma *Hanssens-Ensch* (C-377/09, EU:C:2010:459) 17. punkta. Turklāt esot nepieciešams gan nodrošināt tiesību aizsardzības tiesā sistēmas saskaņotību un Savienības tiesību aktu vienveidīgu piemērošanu, gan nodrošināt Savienības tiesību sistēmas vienotību, kā arī saglabāt tās autonomiju un Savienības tiesību pārākumu, kā tas izrietot no Tiesas judikatūras, kas it īpaši izriet no 2014. gada 18. decembra atzinuma 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454) 166. punkta, kā arī no 2017. gada 28. marta sprieduma *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236) 66., 78. un 80. punkta.

153 Bez tam, kā izrietot no *High Court of Justice* sprieduma, tikai Eiropas Savienības Tiesa varētu nodrošināt efektīvu tiesību aizsardzību, ja, kā tas ir šajā lietā, privātpersonas prasībā par zaudējumu atlīdzību apstrīd darbību, kurās, iespējams, vainojama Savienība, likumību, jo valsts tiesām saistībā ar darbībām KĀDP jomā nav iespēju piedāvāt visus ECPAK 13. panta ievērošanas nodrošināšanai nepieciešamos tiesību aizsardzības līdzekļus.

154 KS un KD piekrīt Komisijas argumentācijai, savukārt Padome un EĀDD to apstrīd.

Tiesas vērtējums

155 Ceturtā pamata pirmajā daļā Komisija būtībā pārmet Vispārējai tiesai, ka tā nav konstatējusi, ka Eiropas Savienības Tiesai ir ekskluzīva kompetence izskatīt KS un KD celto prasību.

156 Tomēr, pirmkārt, ņemot vērā to, kas izriet no šī sprieduma 126. un 136. punkta, Vispārējā tiesa nav pieļāvusi tiesību kļūdu, atzīdama, ka tās kompetencē nav izskatīt šo prasību, ciktāl tā attiecas uz *Eulex Kosovo* resursu apgalvotu neesamību un šīs misijas izpildpilnvaru atsaukšanu ar Lēmumu 2018/856. Tādējādi *a fortiori* Vispārējā tiesa neesot varējusi noteikt ekskluzīvu kompetenci lemt par to.

157 Otrkārt, attiecībā uz citām darbībām un bezdarbību, uz kurām attiecas minētā prasība, pietiek konstatēt, kā tas izriet no šī sprieduma 137. punkta, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdas, ciktāl tā ir atzinusi, ka tai nav kompetences, pamatojoties uz to, ka šīs darbības un bezdarbība attiecas uz politiskiem vai stratēģiskiem jautājumiem saistībā ar KĀDP noteikšanu un īstenošanu, un nav jāpārbauda, vai Vispārējai tiesai būtu bijis jākonstatē sava ekskluzīvā kompetence lemt par šo pašu prasību, ciktāl tā attiecās uz minētajiem aktiem un bezdarbību.

158 Šādos apstākļos apelācijas sūdzības lietā C-44/22 P izvirzītā ceturtā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

Par prasību Vispārējā tiesā

159 Atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtu 61. panta pirmajai daļai, ja Tiesa atceļ Vispārējās tiesas nolēmumu, tā var pati taisīt galīgo spriedumu lietā, ja to ļauj tiesvedības stadija, vai nodot lietu atpakaļ sprieduma taisīšanai Vispārējā tiesā.

160 KS un KD lūdz Tiesu taisīt galīgo spriedumu par prasību viņu vecuma un veselības stāvokļa dēļ. Tomēr atbildes rakstā uz apelāciju lietā C-44/22 P tās lūdza Tiesu dot iespēju iesniegt jaunu pieteikumu par piekļuvi *Eulex Kosovo OPLAN*, pirms tā pieņem lēmumu par Padomes, Komisijas un EĀDD izvirzītajām iebildēm par nepieņemamību. Tā kā Vispārējā tiesa nav lēmusi par sākotnējo pieteikumu par piekļuvi *Eulex Kosovo OPLAN*, viņām esot nodarīts kaitējums tiesvedībā Vispārējā tiesā, pārkāpjot Hartas 41. pantu un LESD 298. panta 1. punktu. Tiesas sēdē viņas piebilda, ka pretēji tam, kā tas bija lietā, kurā pasludināts 2016. gada 19. jūlija spriedums H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569, 65.–68. punkts), Tiesa pieņemt galīgo nolēmumu par viņu prasības pieņemamību varēs tikai pēc tam, kad tiks pieņemts lēmums par šo jauno pieteikumu. Pakārtoti, KS un KD lūdz nosūtīt lietu atkārtotai izskatīšanai Vispārējā tiesā.

161 Komisija uzskata, ka attiecībā uz KS un KD celtās prasības pieņemamību un būtību strīds nav izskatāmā stāvoklī. Šīs lietas atšķiroties no lietas, kurā pasludināts 2016. gada 19. jūlija spriedums H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569, 65.–68. punkts) un kurā Tiesai apelācijas tiesvedībā faktiski bija visa informācija, lai tā varētu lemt par prasības pieņemamību attiecībā pret dažādiem atbildētājiem pirmajā instancē.

162 Padome un EĀDD tostarp tiesas sēdē norādīja, ka lieta jānodod atpakaļ Vispārējai tiesai, lai tā izvērtētu attiecīgās iebildes par nepieņemamību, kā arī vajadzības gadījumā KS un KD celtās prasības pamatotību.

163 Šajā lietā jāatgādina, ka ar attiecīgajām iebildēm par nepieņemamību katrs no atbildētājiem pirmajā instancē, proti, Padome, Komisija un EĀDD, ir norādījis, ka KS un KD celtā prasība ir nepieņemama, ciktāl tā ir vērsta pret tiem. Jākonstatē, ka, lai lemtu par šīm iebildēm par nepieņemamību, būtu jāatbild uz sarežģītiem jautājumiem par atbildību par dažādiem apgalvotajiem pārkāpumiem, un tie ir jautājumi, uz kuriem nevar atbildēt, pilnībā abstrahējoties no šīs prasības pamatotības pārbaudes. Turklāt šī pārbaude, ko Vispārējā tiesa nav veikusi, ietverot vairākus faktu vērtējumus. Taču minētā prasība šajās apelācijas tiesvedībās netika apspriesta pēc būtības.

164 Šajā kontekstā jākonstatē, ka šajā gadījumā Tiesas rīcībā nav nepieciešamās informācijas, lai galīgi izlemtu par šiem iebildumiem par nepieņemamību vai par KS un KD celtās prasības pamatotību.

165 Turklāt attiecībā uz sākotnējo pieteikumu par piekļuvi *Eulex Kosovo OPLAN* ir jākonstatē, ka par šo pieteikumu nav jālemj, jo tas nav šo apelācijas sūdzību priekšmets. Pirmkārt, KS un KD nav formāli apstrīdējušas pārsūdzēto rīkojumu, ciktāl Vispārējā tiesa nav lēmusi par šo pieteikumu. Otrkārt, šajās apelācijas sūdzībās tās nav iesniegušas jaunu pieteikumu par piekļuvi šīs misijas *OPLAN*, bet ir vienīgi paudušas savu vēlmi iesniegt šādu pieteikumu, pirms Tiesa lemj par attiecīgajām iebildēm par nepieņemamību. Tomēr, kā izriet no iepriekšējā punkta, attiecībā uz šīm iebildēm šīs apvienotās lietas nav izskatāmā stāvoklī.

166 No iepriekš minētā izriet, ka lieta ir jānodod atpakaļ Vispārējai tiesai, lai tā lemtu par KS un KD celtās prasības pieņemamību un attiecīgā gadījumā pēc būtības, kā arī par sākotnējo pieteikumu par piekļuvi *Eulex Kosovo OLAN*.

Par tiesāšanās izdevumiem

167 Tā kā lieta tiek nodota atpakaļ Vispārējai tiesai, lēmuma par tiesāšanās izdevumiem, kas radušies šajā apelācijas tiesvedībā, pieņemšana ir jāatliek.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

1) Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2021. gada 10. novembra rīkojumu KS un KD/Padome u.c. (T-771/20, EU:T:2021:798) atcelt, ciktāl Vispārējā tiesa ir atzinusi, ka KS un KD celtās prasības izskatīšana acīmredzami nav tās kompetencē, jo tā attiecas uz politiskiem vai stratēģiskiem jautājumiem saistībā ar kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP) noteikšanu un īstenošanu, ciktāl šī prasība attiecas uz:

– **Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī, 2. un 3. panta, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 2. un 4. panta pārkāpumu, ko ir pieļāvusi *Eulex Kosovo*, jo šīs misijas izpildpilnvaru īstenošanai atbilstoša personāla trūkuma dēļ nav veikta pienācīga izmeklēšana par viņu ģimenes locekļu pazušanu un nogalināšanu; šo pārkāpumu cilvēktiesību ievērošanas izvērtēšanas komisija, kas izveidota, pamatojoties uz Padomes Vienoto rīcību 2008/124/KĀDP (2008. gada 4. februāris) par Eiropas Savienības Tiesiskuma misiju Kosovā, *EULEX KOSOVO*, ir konstatējusi 2015. gada 11. novembrī attiecībā uz KS un 2016. gada 19. oktobrī attiecībā uz KD;**

– **šīs konvencijas 6. panta 1. punkta un 13. panta, kā arī šīs hartas 47. panta pārkāpumu tādu tiesību normu neesamības dēļ, kurās būtu paredzēta juridiskā palīdzība prasītājiem, kuri ir tiesīgi piedalīties procedūrās izvērtēšanas komisijā, un tādēļ, ka šī izvērtēšanas komisija ir izveidota bez pilnvarām izpildīt savus lēmumus un bez tiesiskās aizsardzības līdzekļiem attiecībā uz *Eulex Kosovo* pieļautajiem cilvēktiesību pārkāpumiem;**

– **to, ka nav veikti korektīvi pasākumi, lai pilnībā vai daļēji novērstu pirmajā un otrajā ievilkumā minētos pārkāpumus, lai gan, kā apgalvots, *Eulex Kosovo* vadītājs 2016. gada 29. aprīlī esot informējis Savienību par izvērtēšanas komisijas secinājumiem;**

– **Padomes un Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) pieļauto nepareizu vai ļaunprātīgu izpildvaras izmantošanu 2017. gada 12. oktobrī, tiem apgalvojot, ka *Eulex Kosovo* bija darījusi visu iespējamo, lai izmeklētu noziegumus, kuru upuri bija KS un KD ģimenes locekļi, un ka šī izvērtēšanas komisija nebija paredzēta kā tiesu iestāde, un**

– **nepareizu vai ļaunprātīgu izpildvaras vai publiskās varas izmantošanu, nenodrošinot, ka *Eulex Kosovo* un/vai Specializētā prokuratūra izmeklēšanas jautājumos veic juridiski rūpīgu pārbaudi KD lietā par kara noziegumu un par to notiek saukšana pie atbildības Kosovas specializētajā palātā.**

2) Pārējā daļā apelācijas sūdzības lietās C-29/22 P un C-44/22 P noraidīt.

3) **Lietu nodot atpakaļ Vispārējai tiesai, lai tā lemtu par KS un KD celtās prasības pieņemamību un attiecīgā gadījumā pēc būtības, kā arī par viņu pieteikumu par pierādījumu savākšanas pasākumiem, lai panāktu, ka tiek iesniegta *Eulex Kosovo OPLAN* pilna versija par laiku kopš šīs misijas izveides**.

4) **Lēmuma par tiesāšanās izdevumiem pieņemšanu atlikt.**

[Paraksti]